

**SPOLOČNÝ PROGRAM ROZVOJA OBCÍ MAS LABOREC
NA OBDOBIE 2024 - 2030**

VERZIA 1.0

Názov:	SPOLOČNÝ PROGRAM ROZVOJA OBCÍ MAS LABOREC NA OBDOBIE 2024-2030
Územné vymedzenie :	Prešovský kraj, okres Medzilaborce
	Brestov nad Laborcom, Čabalovce, Čabiny, Krásny Brod, Ňagov, Ol'ka, Olšinkov, Palota, Radvan' nad Laborcom, Repejov, Rokytovce, Roškovce, Sukov, Svetlice, Valentovce, Volica, Výrava, Zbojné, Zbudská Belá
Dátum schválenia PRO	
Obdobie platnosti:	2024-2030
Verzia	1.0

SPRACOVATEĽ PROGRAMU ROZVOJA OBCÍ MAS LABOREC

STREDOEURÓPSKA AGENTÚRA PRE ROZVOJOVÉ PROJEKTY

HVIEZDNA 16

080 01 PREŠOV

info@phrsr.sk

Touto cestou ďakujeme všetkým za prínosné podnety, odborné pripomienky a doplnenia v procese prípravy a pripomienkovania predkladaného strednodobého strategického dokumentu – Program rozvoja obcí MAS LABOREC na obdobie 2024-2030.

1	ÚVOD	8
1.1	Dokument Program rozvoja obcí na obdobie 2024-2030.....	8
1.2	PRO a jeho súlad so strategickými dokumentmi na rôznych úrovniach	13
2	Základné informácie o obciach	18
2.1	História obcí	19
2.2	Geografická charakteristika.....	27
2.3	Prírodné pomery	28
2.4	Krajinná štruktúra	34
3	Analytická časť.....	36
3.1	Analýza vnútorného prostredia.....	36
	Demografia a sociálne štatistiky	37
	Občianska vybavenosť a technická infraštruktúra	49
	Občianska vybavenosť	49
	Vzdelávanie	49
	Šport a športové zariadenia	49
	Zdravotníctvo	50
	Cestovný ruch a rekreácia	50
	Kultúrne inštitúcie a kultúrne pamiatky	50
	Technická infraštruktúra	54
	Cestná sieť a dopravné systémy	54
3.2	Analýza vonkajšieho prostredia.....	55
3.3	Zhodnotenie súčasného stavu územia - SWOT analýza.....	60
3.4	Zhodnotenie súčasného stavu - Identifikácia potrieb	63
4	STRATEGICKÁ ČASŤ	65
5	PROGRAMOVÁ ČASŤ	67
5.1	Špecifikácia a popis opatrení	69
5.2	Merateľné ukazovatele	72
6.	REALIZAČNÁ ČASŤ	73
6.1	Realizácia PRO, inštitucionálne a organizačné zabezpečenie.....	73
6.2	Komunikačná stratégia a koordinácia.....	73
6.3	Systém monitorovania a hodnotenia.....	73
7.	Záver	74
8.	Použité zdroje.....	75

Tabuľka 1 Proces prípravy a spracovania PRO	11
Tabuľka 2 Súlad so strategickými dokumentmi.....	13
Tabuľka 3. Programové obdobie 2021-2027	17
Tabuľka 4. Základná charakteristika obce (k 31.12.2022).....	18
Tabuľka 5. Výmera územia obce v hektároch 2022.....	34
Tabuľka 6. Typy pôdy v katastroch obcí	35
Tabuľka 7. Vývoj počtu obyvateľov podľa pohlavia.....	37
Tabuľka 8. Pohyb obyvateľstva (2010-2022)	41
Tabuľka 9. Národnostné zloženie obyvateľov v obciach (SODB 2021)	42
Tabuľka 10.Obyvateľstvo obcí podľa vierovyznania obyvateľov	43
Tabuľka 11. Zloženie obyvateľov podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania	44
Tabuľka 12. Byty podľa typu budov	46
Tabuľka 15.Trvalo bývajúce obyvateľstvo podľa ekonomickej aktivity	48
Tabuľka 16. Živnostníci podľa ekonomických činností v okrese Medzilaborce	48
Tabuľka 17. A: Podnikateľské subjekty.....	49
Graf 1. Podiel mužov a žien	38
Graf 2. Vývoj počtu obyvateľov od roku 2012 do 2022	38
Graf 3. Veková štruktúra obyvateľstva (2022)	39
Graf 4.Národnostné zloženie obyvateľov obce	43
Graf 5.Obyvateľstvo obcí podľa vierovyznania obyvateľov 2021	43
Graf 6. Zloženie obyvateľov podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania	45
Obrázok 1. Mapa Prešovského samosprávneho kraja.....	27
Obrázok 2. Mapa okresu (zdroj mapy: Slovenská správa ciest)	27
Obrázok 3. Mapa geomorfologických jednotiek (Atlas krajiny SR, 2002)	28
Obrázok 4.Mapa pôdnych typov v okrese (Atlas krajiny SR, 2002)	29
Obrázok 5. Klimatické oblasti (Atlas krajiny SR,2002)	30

Ďalšie kopírovanie a nakladanie so strategickým dokumentom:

„Spoločný program rozvoja obcí MAS LABOREC na obdobie 2024 – 2030“

podlieha zákonu 618/2003 Z.z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon) a v znení neskorších predpisov.

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

ARK	Atlas rómskych komunít
BRO	biologicky rozložiteľný odpad
CLLD	Miestny rozvoj vedený komunitou
CR	cestovný ruch, turizmus
CVTI	centrum vedecko-technických informácií SR
ČOV	čistiareň odpadových vôd
DPH	daň z pridanej hodnoty
EAO	ekonomicky aktívne obyvateľstvo
EFRR	Európsky fond regionálneho rozvoja
EK	Európska komisia
EO	ekvivalent obyvateľov
EPFRV	Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka
ES	Európske spoločenstvá
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy
EÚ	Európska únia
EV	EuroVelo, sieť medzinárodných cyklotrás
EZ	environmentálna záťaž
FO	fyzická osoba
GNÚSES	Generel nadregionálneho územného systému ekologickej stability
gr.k.	gréckokatolícky
ha	hektár
HDP	hrubý domáci produkt
CHVÚ	chránené vtáacie územie
IROP	Integrovaný regionálny operačný program 2014 - 2020
IT	informačné technológie
IÚS	Integrovaná územná stratégia
KC	komunitné centrum
KR	Kooperačná rada
MAS	Miestna akčná skupina
MIRRI SR	Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR
MPRV	SR Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky
MSP	malé a stredné podniky
MŠ	materská škola
MZ	mestské zastupiteľstvo
MŽP SR	Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
MWt	megawatt
NATURA 2000	sústava chránených území členských krajín Európskej únie
NIVAM	Národný inštitút vzdelávania a mládeže
NFP	nenávratný finančný príspevok
NN	nízke napätie
n.o.	nezisková organizácia
NKP	národná kultúrna pamiatka
NPR	národná prírodná rezervácia
NSRV	Národná sieť rozvoja vidieka

o.z.	občianske združenie
OP LZ	Operačný program Ľudské zdroje
OZE	obnoviteľné zdroje energie
PD	projektová dokumentácia
PMO	pamiatkový objekt
p.n.l	pred naším letopočtom
PO	právnická osoba/alt.prioritná os
PRV	Program rozvoja vidieka Slovenskej republiky 2014 - 2020
PRO	Program rozvoja obcí
PUM	Plán udržateľnej mobility
PZI	priame zahraničné investície
RIÚS	Regionálna integrovaná územná stratégia
ROEP	register obnovennej evidencie pozemkov
RUSES	Regionálna územný systém ekologickej stability
RP	Rada partnerstva
SHR	samostatne hospodáriaci roľník
SK	Slovensko
SK NACE rev. 2	štatistická klasifikácia ekonomických činností
SODB 2011	Sčítanie obyvateľstva, domov a bytov 2011
SPR	Strategicko-plánovací región
SŠ	stredná škola
SR	Slovenská republika
STL	strednotlaký plynovod
ŠR	štátny rozpočet
TKO	tuhý komunálny odpad
TTP	trvalé trávne porasty
ÚSES	Územný systém ekologickej stability
ÚZPF	Ústredný zoznam pamiatkového fondu
VZN	Všeobecne záväzné nariadenie
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
VTL	vysokotlaký plynovod
VÚC	vyšší územný celok
ZOHT	Združenie obcí Hornej Torysy
ZPS	zariadenie pre seniorov
Z. z.	Zbierka zákonov
ŽoNFP	žiadosť o nenávratný finančný príspevok

1 ÚVOD

1.1 Dokument Program rozvoja obcí na obdobie 2024-2030

S cieľom podporiť rozvoj regiónu, zvýšiť atraktivitu územia prostredníctvom udržateľného hospodárskeho rozvoja, v súlade so zákonom NR SR č. 309/2014, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 539/2008 o podpore regionálneho rozvoja, zabezpečili obce v rámci verejno-súkromného partnerstva MAS LABOREC prípravu a vypracovanie moderného strednodobého strategického dokumentu s názvom Spoločný program rozvoja obcí MAS LABOREC na obdobie 2024-2030 (ďalej len PRO). Tento dokument definuje potreby obcí a stratégiu rozvoja, je vypracovaný ako východiskový dokument pre relevantné sektorové dokumenty. Plní informačnú funkciu a prostredníctvom implementácie zvolených opatrení je možné vnímať ho ako nástroj na dosiahnutie cieľov politiky obce.

Inovované spracovanie programu rozvoja obcí bolo zvolené v nadväznosti na skúsenosti spracovateľov získané dlhoročnou praxou, ako aj v nadväznosti na skutočnosť, že zámerom manažmentu obcí bolo vypracovať dokument, ktorý by poskytol obyvateľom obcí náhľad na smerovanie ďalšieho rozvoja obcí a predstavil rozvojovú stratégiu s cieľom zvýšiť kvalitu života v obciach. Inovácie sa týkajú stanovenia cieľov politík, ktoré sa ocitajú v pozícii horizontálnych a prierezových cieľov rozvojovej politiky obce, čím je ovplyvnená aj samotná kategorizácia definovaných priorít. Inovatívny prístup ku príprave jednotlivých častí je zároveň overený aj prístupmi Európskej únie v rámci definovaných cieľov a priorít stanovených v strategických dokumentoch na nadnárodnej a národnej úrovni pre programové obdobie 2024-2030.

Moderný a inovatívny prístup, ktorý zvolili riešitelia pri vypracovávaní predkladaného dokumentu sa premietol v celom dokumente. V tomto dokumente sú na základe spracovaných relevantných štatistických údajov a dát systemizovaných a precizovaných do výstupov analytickej časti, vrátane SWOT analýzy, identifikované potreby, ktoré sa stali v synergii s definovaným prírodným, historickým, kultúrnym a hospodárskym potenciálom východiskom pre návrh stratégie rozvoja obcí vo verejno-súkromnom partnerstve. V stratégii sú konkrétne definované opatrenia až do úrovne projektových zámerov, ktorých realizácia prispeje k dosiahnutiu stanovenej politiky a jej cieľov.

V predkladanom strategickom dokumente užívateľ nájde hierarchické členenie dokumentu – horizontálne a zároveň tematické. Prierezové členenie je zrejme najmä dlhoročným aktérom v oblasti regionálneho rozvoja. Ciele politík sú síce v členení horizontálnom, ale svojím

rozsahom a zameraním sa dostávajú taktiež aj do pozície vertikálnych, resp. v terminológii programového obdobia 2014-2020 do pozície prierezových cieľov.

Proces prípravy a vypracovania tejto verejnej politiky prebiehal v úzkej spolupráci so starostami a poslancami obcí, ako aj možnosťou verejnosti participovať, čo svedčí o snahe samospráv o tzv. otvorené vládnutie.

Dosahovaný pokrok bude možné sledovať na základe monitorovania prostredníctvom zvolených merateľných ukazovateľov v rámci jednotlivých vytýčených cieľov. Dokument je spracovaný v prehľadnom členení zrozumiteľnom pre bežného užívateľa.

Nasledujúce časti poskytnú:

- prehľad základných legislatívnych a metodických východísk
- zdôvodnenie potreby vypracovania programu rozvoja obce
- informácie o procese tvorby programu rozvoja obce.

Legislatívne a metodické východiská

Legislatíva SR, EÚ a strategické dokumenty vo vzťahu k implementácii politiky súdržnosti sa stali legislatívnymi a metodickými východiskami pre stanovenie rozvojovej stratégie obcí MAS LABOREC. V súvislosti s prechodom kompetencií v oblasti koordinácie regionálneho rozvoja na národnej úrovni z Úradu podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu na Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR (ďalej MIRRI SR) 1.7.2020, v súlade so zákonom NR SR č. 309/2014, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 539/2008 o podpore regionálneho rozvoja, a zároveň rešpektujúc územnoplánovaciu dokumentáciu, zabezpečili obce vypracovanie strednodobého strategického dokumentu s názvom Program rozvoja obcí MAS LABOREC na obdobie 2024-2030 (ďalej len PRO). Pri príprave a vypracovaní dotknutého dokumentu bol zohľadnený proces prípravy nového programového obdobia 2021-2027 a s ním súvisiace smerovanie regionálneho rozvoja definované v strategických dokumentoch. Do úvahy boli vzaté ciele politiky súdržnosti, obnovy a odolnosti Európskej únie a ciele Európskej zelenej dohody, a to z dôvodu náročných výziev v oblasti životného prostredia a zmeny klímy. V procese tvorby strategického dokumentu, navrhovania a plánovania realizácie jednotlivých aktivít, bola zohľadnená taktiež Smernica 2001/42/ES Európskeho parlamentu a Rady z 27. júna 2001 o posudzovaní účinkov určitých plánov a programov na životné prostredie a Zákon č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie.

PRO je dokument vypracovaný v súlade s aktualizáciou Metodiky tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja (február 2022), ktorá bola vypracovaná

ako nezáväzný, ale odporúčaný materiál. Štruktúra predkladaného dokumentu bola pre potreby miestnej samosprávy mierne upravená, resp. zjednodušená, a to na základe dlhodobých skúseností spracovateľa s prípravou strategických dokumentov na rôznych úrovniach. Predmetnými úpravami nedôjde k nesúladu s Metodikou a inštitucionálnym rámcom tvorby verejných stratégií s ohľadom na plnenie dlhodobých cieľov SR.

PRO je v súlade aj s ďalšími východiskovými koncepčnými dokumentmi, akými sú rozvojové programy a plány na miestnej, regionálnej, či dokonca národnej a nadnárodnej úrovni. Na národnej úrovni je to Národná stratégia regionálneho a územného rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030, Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja SR, Agenda inteligentného rozvoja miest a regiónov a Akčný plán na roky 2023-2026, Partnerská dohoda SR, Program Slovensko, Plán obnovy. Na regionálnej úrovni sú to strategické dokumenty Prešovského samosprávneho kraja, Integrovaná územná stratégia PSK na roky 2021–2027 a Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja PSK na roky 2021 – 2030. Na miestnej úrovni dokumenty schválené obecným zastupiteľstvom (Územný plán obce). Implementácia PRO môže komplementaritou aktivít prispieť k dosahovaniu nielen cieľov politiky obcí, ale aj k dosahovaniu cieľov národnej a európskej politiky.

Zdôvodnenie vypracovania Programu rozvoja obce

Na pôde EÚ boli následkom covidového obdobia vytvorené nové finančné mechanizmy, ktoré ovplyvnili aj vývoj v oblasti umiestňovania investícií, čerpania ŠF. Strednodobý strategický plánovací dokument (PRO) je vypracovaný v reakcii na novú spoločenskú situáciu, s cieľom urobiť nápravné opatrenia a flexibilne sa na definovanom území vyrovnáť s novou situáciou. Vytvorili sa nové príležitosti a potreby, ale aj ohrozenia a obmedzenia.

Ďalším dôvodom pre vypracovanie aktuálneho strategického dokumentu je začiatok nového programového obdobia 2021-2027, v rámci ktorého sa menia podmienky získania dotácií, či už z EŠIF, EPFRV, alebo zo štátneho rozpočtu, čo ovplyvňuje možnosti obce plánovať rozvojové aktivity na podporu všestranného rozvoja územia. Závažným dôvodom je demografický vývoj, ktorý vyvíja tlak na zmenu prístupu k riešenému územiu.

Miestne samosprávy majú záujem získať dotácie na implementáciu rozvojových aktivít podporujúcich regionálny rozvoj, výkonnosť a udržateľnosť miestnych ekonomík. Manažment obcí má záujem realizovať aktivity a podporovať podnikateľské činnosti s uplatnením princípov udržateľného, inteligentného a rozumného rozvoja, ktorých výsledkom bude vyššia kvalita života obyvateľov dotknutých obcí. Dokument preto zohľadňuje aktuálne problémy a potreby obyvateľov, územia a samosprávy a predkladá moderné a efektívne riešenia/opatrenia na ich

odstránenie. Politika a ciele rešpektujú súčasný stav a existujúci potenciál - endogénne a exogénne zdroje, preferujú reálne možnosti čo najefektívnejšieho využitia a zhodnotenia týchto zdrojov, a to s ohľadom na ich ochranu a udržateľnosť.

Proces tvorby Programu rozvoja obce

Je potrebné podotknúť, že spracovanie tohto strategického dokumentu prebiehalo v období, ktoré bolo náročné pre obyvateľov, v období postcovidovom. V tomto období bolo nutné vysporiadať sa s výrazným dopadom covidového obdobia na zdravie obyvateľov a čeliť škodám v hospodárstve, v oblasti ekonomických činností a ekonomickej výkonnosti.

Proces prípravy strategického dokumentu sa začal v roku 2023. Proces prípravy, ako aj proces vypracovania dokumentu zahŕňal participatívne procesy s jasne definovaným cieľom, výstupmi, metodológiou a časovým rámcom. Do procesu prípravy a tvorby boli zapojené relevantné subjekty územnej spolupráce, socio-ekonomickí partneri, resp. všetci tí, ktorí mali o participáciu záujem.

V procese prípravy strategického dokumentu spracovateľ v spolupráci s ďalšími relevantnými riešiteľmi vytvorili *formou on-line dotazníkového prieskumu* priestor pre participáciu obyvateľov a ďalších sociálno-ekonomických hráčov. Očakávaným výstupom bola prioritizácia problémových oblastí, oblastí s potenciálom rozvoja, návrhy na opatrenia/riešenia, teda podklad pre návrh ďalšieho smerovania politiky obce. Tento proces so sebou priniesol potrebu plánovania realizácie opatrení v konkrétnej podobe projektových zámerov, a to s ohľadom jednak na samotné finančné možnosti obce, jednak na príležitosti získať finančnú podporu ponúkanú politikami EÚ/EŠIF, SR/štátne dotácie/mechanizmy, a jednak na príležitosti získať finančné príspevky (návratné aj nenávratné) z iných finančných mechanizmov. Nasledovali individuálne stretnutia, konzultácie. Výstupy dotazníkového prieskumu sa syntézou s výstupmi analytickej časti sa stali podkladom pre strategickú a programovú časť.

Tabuľka 1 Proces prípravy a spracovania PRO

Riadenie procesu vypracovania Pripomienkovanie Vypracovanie dokumentu	• starosta obce • manažment obce, verejnosť • spracovateľ/dodávateľ
Proces prípravy a zapojenie aktérov regionálneho rozvoja	• externí odborníci • starostovia obcí • dotknuté subjekty

Obsah PRO je členený nasledovne:

Analytická časť - analyzuje na základe existujúcej databázy údajov, ukazovateľov a informácií. Predkladá analýzu východiskovej situácie obcí s väzbami na širšie územie, upozorňuje na možné riziká a ohrozenia, poukazuje na príležitosti vo využívaní vnútorného potenciálu územia, ale aj na vplyvy vonkajšieho prostredia.

Strategická časť – definuje stratégiu rozvoja obce na základe princípov politiky integrácie a inklúzie, definuje proces dosiahnutia vyváženého a udržateľného rozvoja územia obce, a to s ohľadom na všetky špecifiká a princípy fungovania regionálnej politiky.

Programová časť - programuje - v súlade s definovanými prioritnými oblasťami podpory, cieľmi politiky a špecifickými cieľmi predkladá zoznam a popis opatrení nevyhnutných na zabezpečenie realizácie PRO, predkladá návrh projektových zámerov a súbor merateľných ukazovateľov.

Realizačná časť - popisuje proces realizácie PRO, spôsob komunikácie a koordinácie počas implementácie, spoluprácu kľúčových sociálno-ekonomických partnerov, systém monitorovania a hodnotenia s ustanovením merateľných ukazovateľov. Zahŕňa akčný plán pre vybrané aktivity s udaním vecnej a časovej realizácie, a predpokladá návrh potenciálnych zdrojov financovania.

Finančná časť poskytuje v prehľadnej štruktúre proces umiestňovania investícií transformovaných do jednotlivých opatrení/projektových zámerov do oblastí s potenciálom rozvoja. Predkladá návrh chronologickej časovej postupnosti v procese realizácie. Uvádza predpokladanú výšku investície a potenciálny finančný zdroj, pričom predpokladaným finančným zdrojom i naďalej zostávajú príspevky Európskej únie, ktoré sú aj napriek administratívnej náročnosti najmä v procese implementácie nevyhnutnou súčasťou investícií, a zároveň akceleratorom rozvojových zámerov obce.

PRO je otvorený strategický dokument, ktorý je možné priebežne aktualizovať. Bol pripravovaný a vypracovaný v priebehu roka 2023.

Harmonogram spracovania

PRÍPRAVNÁ FÁZA (6.2023-8.2023)

ANALYTICKÁ ČASŤ (9.2023-11.2023)

STRATEGICKÁ ČASŤ (12.2023-2.2024)

PROGRAMOVÁ ČASŤ (2.2024)

REALIZAČNÁ ČASŤ (3.2024-4.2024)

FINANČNÁ ČASŤ (3.2024-4.2024)

FINALIZÁCIA, SCHVAĽOVANIE, SEA (5.2024-6.2024)

Schválený program rozvoja obcí je východiskový programový dokument, v súlade s ktorým v rámci svojich kompetencií obce realizujú svoju rozvojovú stratégiu. V zmysle schváleného rozvojového dokumentu obecnými zastupiteľstvami môžu obce s pomocou EŠIF, štátnych dotácií a iných finančných mechanizmov prostredníctvom implementácie projektových zámerov integrovať investície do oblastí s rozvojovým potenciálom. Schválený PRO a platná územnoplánovacia dokumentácia je vo väčšine vyhlásených výziev podmienkou na získanie NFP z EŠIF, dotácií zo štátneho rozpočtu, resp. z doplnkových zdrojov (doplnkovým zdrojom finančného zabezpečenia regionálneho rozvoja sa myslí poskytnutie finančných prostriedkov aj z iných fondov EÚ).

1.2 PRO a jeho súlad so strategickými dokumentmi na rôznych úrovniach

PRO je navrhovaný špecificky pre daný typ riešeného územia. Svojím tematickým zameraním je PRO v nadväznosti, doplnkovosti a vzájomnej podmienenosti s nasledujúcimi aktuálnymi/pripravovanými dokumentmi:

Tabuľka 2 Súlad so strategickými dokumentmi

Názov dokumentu	Úroveň	Tematické zameranie dokumentu
Územný plán obce	miestna	viacsektorový
Spoločný PHRSR obcí MAS LABOREC	regionálna	viacsektorový
PHSR mesta Medzilaborce	miestna	viacsektorový
Stratégia CLLD MAS LABOREC	regionálna	viacsektorový
Akčný plán rozvoja NRO Medzilaborce		
Územný plán VUC Prešovský kraj v znení ďalších zmien a doplnkov	regionálna	viacsektorový
Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja PSK na roky 2021-2030	regionálna	viacsektorový
Integrovaná územná stratégia (IÚS) 2021-2027		
Národná stratégia regionálneho a územného rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030	národná	viacsektorový

Úroveň PSK /tematické prepojenie:

Doprava

- Odborná štúdia - Prepravno-tarifný systém Integrovaného dopravného systému (IDS)
- Plán dopravnej obslužnosti Prešovského samosprávneho kraja (PDO PSK), 2020
- Plán udržateľnej mobility Prešovského samosprávneho kraja (PUM PSK), 2019
- Cezhraničná doprava a cyklodoprava na Slovensko-Poľskom pohraničí
- Generel dopravnej infraštruktúry, 2016
- Koncepcia dopravy vo verejnom záujme pre Prešovský samosprávny kraj, Územná prognóza, zadanie, návrh, 2015

Sociálna oblasť

- Akčný plán pre rast a zamestnanosť PSK
- Koncepcia rozvoja sociálnych služieb v Prešovskom samosprávnom kraji na roky 2020 – 2025
- Sociálny program PSK na ochranu práv a právom chránených záujmov detí a na predchádzanie a zamedzenie nárastu sociálnopatologických javov na území PSK

Územné plánovanie

- Územný plán PSK
- Generel dopravnej infraštruktúry Prešovského kraja, Územná prognóza
- Koncepcia dopravy vo verejnom záujme pre Prešovský samosprávny kraj

Školstvo

- Regionálna stratégia výchovy a vzdelávania v stredných školách v územnej pôsobnosti Prešovského samosprávneho kraja na obdobie školského roka 2023/2024
- Stratégie PSK pre mládež na roky 2023 – 2028 (s výhľadom do roku 2033)

Cestovný ruch a vidiek

- Stratégia rozvoja cyklodopravy a cykloturistiky v Prešovskom kraji, 2019
- Kostrová sieť cyklistických trás v Prešovskom samosprávnom kraji, koncepčno-strategický dokument, 2018
- Program rozvoja vidieka PSK, 2016
- Stratégia destinačného marketingu cestovného ruchu PSK, 2014

Energetika

- Analytická štúdia efektívnosti pri využívaní energií v zariadeniach v zriaďovateľskej pôsobnosti PSK, 2016
- Program energetického manažmentu PSK, 2016

Životné prostredie

- Adaptačná stratégia na zmenu klímy Prešovského samosprávneho kraja, 2024
- Pasportizácia území s výskytom nerastných surovín nachádzajúcich sa v Prešovskom kraji, 2018

národná úroveň

- Agenda inteligentného rozvoja miest a regiónov a Akčný plán na roky 2023-2026
- Aktualizácia Národného programu podpory zdravia 2021-2030
- Bytová politika SR do roku 2030
- Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021 – 2030
- Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 v znení KURS 2011 – Zmeny a doplnky č. 1 KURS 2001

- Národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2021-2030
- Národný program reforiem Slovenskej republiky, 2018
- Národná stratégia regionálneho a územného rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030
- Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2021 – 2030
- Národná rámcová stratégia podpory sociálneho začlenenia a boja proti chudobe (aktualizácia)
- Národná stratégia ochrany biodiverzity na Slovensku
- Partnerská dohoda SR 2021-2027
- Program stability Slovenskej republiky na roky 2018 až 2021
- Program rozvoja vidieka 2014-2020, s aktualizáciou do 2022
- Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky na roky 2016 - 2020
- Program Slovensko 2030
- Stratégia rozvoja dopravy SR do roku 2020
- Stratégia celoživotného vzdelávania a poradenstva na roky 2021-2030
- Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030
- Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 – dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky – Slovensko 2030
- Zelenšie Slovensko, Stratégia environmentálnej politiky do roku 2030 Zákon NR SR č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v aktuálnom znení
- Zákon o posudzovaní vplyvov na životné prostredie č. 24/2006 Z. z. v znení neskorších predpisov

nadnárodná úroveň

- Catching up Regions
- Program cezhraničnej spolupráce Interreg 2021-2027,
- Nový európsky bauhaus
- Európska zelená dohoda
- Interreg CE
- Stratégia Európa 2020
- Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (UNCRPD) v súlade s rozhodnutím Rady 2010/48/ES v novom PO 2021-2027

Koordinácia, integrácia a efektívne intervencie do územia prispejú k zvyšovaniu konkurencieschopnosti a udržateľnosti jeho ekonomiky. Obec postupuje v súlade s kompetenciami vymedzenými zákonom o podpore regionálneho rozvoja 539/2008 Z.z. v aktuálnom znení č. 309/2014 Z.z. Program rozvoja obce je strednodobý rozvojový dokument, ktorý je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v národnej stratégii a zohľadňuje ciele a priority ustanovené v programe rozvoja vyššieho územného celku na území ktorého sa obec nachádza. „Obec vo svojej pôsobnosti na účely podpory regionálneho rozvoja:

- analyzuje a hodnotí úroveň rozvoja svojho územia a jeho častí, zabezpečuje jeho trvalo udržateľný hospodársky rozvoj, sociálny rozvoj a územný rozvoj,

- zabezpečuje a koordinuje vypracovanie a realizáciu programu rozvoja obce ..., pravidelne ho monitoruje a každoročne do 31. mája zasiela príslušnému vyššiemu územnému celku správu o jeho plnení ...,
- podieľa sa na plnení úloh, ktoré súvisia so zameraním podpory regionálneho rozvoja podľa § 3, v spolupráci s ministerstvom investícií a ostatnými sociálno-ekonomickými partnermi, ktorí sa nachádzajú na území obce
- vytvára podmienky na vznik a rozvoj územnej spolupráce a partnerstiev,
- spolupracuje s ďalšími obcami, regiónmi a územnými celkami alebo s orgánmi iných štátov, ktoré plnia funkcie územnej samosprávy,
- podporuje rozvoj podnikateľských aktivít potrebných na rozvoj obce.“

Koordinácia, integrácia a efektívne intervencie do územia prispievajú k zvyšovaniu konkurencieschopnosti a udržateľnosti jeho ekonomiky. Obec postupuje v súlade s kompetenciami vymedzenými zákonom o podpore regionálneho rozvoja 539/2008 Z.z. v aktuálnom znení č. 309/2014 Z.z. Program rozvoja obce je strednodobý rozvojový dokument, ktorý je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v národnej stratégii a zohľadňuje ciele a priority ustanovené v programe rozvoja vyššieho územného celku na území ktorého sa obec nachádza. „Obec vo svojej pôsobnosti na účely podpory regionálneho rozvoja:

- analyzuje a hodnotí úroveň rozvoja svojho územia a jeho častí, zabezpečuje jeho trvalo udržateľný hospodársky rozvoj, sociálny rozvoj a územný rozvoj,
- zabezpečuje a koordinuje vypracovanie a realizáciu programu rozvoja obce ..., pravidelne ho monitoruje a každoročne do 31. mája zasiela príslušnému vyššiemu územnému celku správu o jeho plnení ...,
- podieľa sa na plnení úloh, ktoré súvisia so zameraním podpory regionálneho rozvoja podľa § 3, v spolupráci s ministerstvom investícií a ostatnými sociálno-ekonomickými partnermi, ktorí sa nachádzajú na území obce
- vytvára podmienky na vznik a rozvoj územnej spolupráce a partnerstiev,
- spolupracuje s ďalšími obcami, regiónmi a územnými celkami alebo s orgánmi iných štátov, ktoré plnia funkcie územnej samosprávy,
- podporuje rozvoj podnikateľských aktivít potrebných na rozvoj obce.“

Významnú pomoc poskytnú intervencie z EŠIF, štátneho rozpočtu, dotačných schém a iných finančných mechanizmov.

Tabuľka 3. Programové obdobie 2021-2027

Program	Riadiaci/sprostredkovateľské orgány
Program SLOVENSKO	MIRRI SR - Riadiaci orgán MH SR MV SR MPSVR SR MPRV SR MŽP SR MDV SR ÚV SR
PLÁN OBNOVY A ODOLNOSTI	ÚV SR Národná implementačná a koordinačná autorita (NIKA)
Program RYBNÉ HOSPODÁRSTVO SR	Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR – Riadiaci orgán
Program Európskej územnej spolupráce – cezhraničný INTERREG VI-A POĽSKO - SLOVENSKO	Ministerstvo fondov a regionálnej politiky PR - Riadiaci orgán MIRRI SR – Národný orgán
FOND PRE VNÚTORNÚ BEZPEČNOSŤ	Ministerstvo vnútra SR – Zodpovedný orgán
FOND PRE AZYL, MIGRÁCIU A INTEGRÁCIU	
INTERREG NEXT HU-SK-RO-UA	Ministerstvo zahraničných vecí a obchodu Maďarska - Riadiaci orgán MIRRI SR – Národný orgán
Program Európskej územnej spolupráce – nadnárodný INTERREG CENTRAL EUROPE PROGRAMME	MIRRI SR - Národný kontaktný bod
<u>Programy medziregionálnej spolupráce</u> <u>INTERREG</u> <u>ESPON</u> <u>URBACT</u>	
<u>Program nadnárodnej spolupráce</u> Stratégia Európa ETC Dunaj	

2 Základné informácie o obciach

Tabuľka 4. Základná charakteristika obce (k 31.12.2022)

Obec	Kód obce	Počet obyvateľov	Rozloha v ha	Hustota obyv. na km ²	PSČ	Prvá písomná zmienka rok	Okres	Kraj
Brestov nad Laborcom	520071	125	604,41	19,19	067 01	1434	Medzilaborce	Prešovský
Čabalovce	520098	322	2140,33	15,23	067 17	1494	Medzilaborce	Prešovský
Čabiny	520101	301	3884,10	7,83	067 02	1478	Medzilaborce	Prešovský
Krásny Brod	520411	449	1511,29	30,11	067 03	1557	Medzilaborce	Prešovský
Ňagov	520519	370	964,63	38,51	068 01	1557	Medzilaborce	Prešovský
Ol'ka	520578	246	3145,83	7,95	067 24	1408	Medzilaborce	Prešovský
Olšinkov	520586	18	765,15	2,48	067 16	1567	Medzilaborce	Prešovský
Palota	520616	179	2411,88	7,61	068 01	1330	Medzilaborce	Prešovský
Radvaň nad Laborcom	520691	519	2012,84	25,86	067 01	1440	Medzilaborce	Prešovský
Repejov	520705	104	1832,39	5,76	067 07	1454	Medzilaborce	Prešovský
Rokytovce	559610	161	737,89	21,75	067 03	1437	Medzilaborce	Prešovský
Roškovce	520713	140	1254,78	11,04	067 02	1478	Medzilaborce	Prešovský
Sukov	520853	150	818,85	18,32	067 02	1557	Medzilaborce	Prešovský
Svetlice	520861	84	3163,90	2,61	067 15	1557	Medzilaborce	Prešovský
Valentovce	520951	38	220,61	17,91	067 01	1808	Medzilaborce	Prešovský
Volica	520993	263	537,36	49,22	067 01	1405	Medzilaborce	Prešovský
Výrava	521001	188	2024,35	9,39	067 16	1557	Medzilaborce	Prešovský
Zbojné	521060	159	1815,74	8,65	067 14	1463	Medzilaborce	Prešovský
Zbudská Belá	521078	120	1597,34	7,51	067 01	1463	Medzilaborce	Prešovský

2.1 História obcí

Územie súčasného okresu Medzilaborce patrilo v 13. storočí do Košickej stolice a neskôr do druhej polovice 19. storočia patrilo do Zemplínskej stolice. Súčasťou Zemplínskej župy boli obce do roku 1923, keď v rámci nového administratívneho členenia vznikol Medzilaborce. Vzniknutý okres bol v porovnaní s dnešným väčší a patrili doňho aj niektoré susediace obce dnešných okresov Stropkov a Humenné. V tridsiatych rokoch 20. storočia v období po vzniku prvej ČSR patrila okres do Košickej župy. V 1. polovici 20. storočia územie okresu pripadlo Šarišskej župe. V ďalšom vývoji okres prechádzal viacerými zmenami. Najprv bol okres začlenený do okresu Humenné a v roku 1968, v období, keď bolo nové administratívne členenie a vzniklo 5 nových okresov, nadobudol okres Medzilaborce dnešnú podobu. Niektoré jeho obce boli pričlenené okresom Stropkov a Vranov nad Topľou. Dnes je v okrese začlenených 23 obcí, z toho jedna so štatútom mesta.

Brestov nad Laborcom

Čabalovce

Obec je doložená z roku 1494 ako Chabaloch, neskôr ako Cšabalowcze (1773), Čabalovce (1920); maďarsky Csabalóc, Csabaháza.

Obec patrila Mikulášovi Bakóczovi, rodine Erdődyovcov, od roku 1557 patrila panstvu v Humennom. Od 18. storočia boli zemepáni Hadik-Barkóczyovci. V roku 1557 mala 5 port, v roku 1715 mala obec 11 opustených a 18 obývaných domácností, v roku 1787 mala 50 domov a 382 obyvateľov, v roku 1828 mala 49 domov a 361 obyvateľov.

V rokoch 1890 – 1900 sa mnohí vystaňovali. V rokoch 1914 – 15 pri prechode ruského vojska bola obec zničená. Obyvatelia sa zaoberali poľnohospodárstvom. Bol tu kameňolom (flyšové pieskovce). Časť obyvateľstva pracovala v Medzilaborciach. V polovici 19. storočia bola k Čabalovciam pripojená obec Sterkovce. Obec je doložená z roku 1494 ako Zterkocz; maďarsky Sterkóc. Do konca 17. storočia patrila zemepánom z obce Čabalovce, v roku 1694 je uvedená ako opustená. Dosídlili ju noví majitelia – rodina Szirmayovcov a iných. V roku 1787 mala obec 41 domov a 280 obyvateľov, v roku 1828 mala 39 domov a 298 obyvateľov.

Zdroj: Vlastivedný slovník obcí na Slovensku, 1. časť

Do roku 2000 v obci pestovali obilie, zeleninu, zemiaky, hovädzí dobytok, ovce, včely, kozy. Existovalo JRD. V súčasnosti sa v obci pestujú zeleninu a zemiaky, chovajú ovce, kozy, včely, 2 subjekty sa zaoberajú chovom hovädzieho dobytku – HARM s.r.o a Verchovina s.r.o. Evidovaní sú 2 SHR (SHR MILA). V obci bola v minulosti sýpka a mlyn.

V súčasnosti prechádza obcou cyklistický chodník prepájajúci Slovensko s Ukrajinou a Poľskom (zdroj: dotazníkový prieskum).

Potenciál: agroturizmus

Čabiny

Obec vznikla v roku 1964 zlúčením Vyšných a Nižných Čabín. Prvá písomná zmienka o obci Vyšné Čabiny pochádza už z roku 1478, keď sa obec vola Chebinye, neskôr ako Wissne Czebinye (1773), Vyšné Čabine (1920), Vyšné Čabiny (1927); maďarsky Felsőcsebinye, Felsőcsebény. Obec v 1478 patrila k panstvu Humenné. Od roku 1658 boli zemepánmi Barkóczyovci, Andrassyovci, a Szirmayovci. V 20. storočí vlastnili v obci majetky Radziwillovci. V roku 1557 mala obec 9,5 port, v roku 1715 mala obec mlyn a 15 domácností, v roku 1787 mala 80 domov a 587 obyvateľov, v roku 1828 mala spolu s obcou Nižné Čabiny 142 domov a 1066 obyvateľov. Po roku 1850 sa mnohí vystaňovali.

Za I. ČSR sa obyvatelia zaoberali poľnohospodárstvom. Pracovala tu vodná píla a stupy na výrobu rastlinného oleja. Počas Slovenského národného povstania tu boli aktívne partizánske skupiny. Počas oslobodzovacích bojov zhorelo 13 domov.

Nižné Čabiny: obec nazývali v roku 1478 Also Chebinye, neskôr Nižne Czebinye (1773), Nižné Čabine (1920), Nižné Čabiny (1927); maďarsky Alsócsebinye, Alsócsebény. Časť obce patrila panstvu Humenné, časť Izbugyaiovcom, od roku 1658 Barkóczyovcom a iným. V roku 1715 mala obec mlyn a 16 domácností, v roku 1787 mala 56 domov a 428 obyvateľov. V 20. storočí tu mali majetky Andrassyovci. Boli tu rozsiahle lesy a pasienky.

V zimnej ofenzíve ruskej armády v rokoch 1914 – 15 bola obec zničená. V obci je veľký vojenský cintorín z 1. svetovej vojny. (Zdroj: www.cabiny.ocu.sk)

Gréckokatolícky barokový chrám Narodenia Presvätej Bohorodičky v Čabinách pochádza z 1. polovice 18. storočia. V Čabinách vznikla v roku 2008 prvá rusínska základná škola na Slovensku. Nesie meno významného rodáka obce Anatolija Kralického, rusínskeho spisovateľa a historika 19. storočia, na ktorého počesť je v obci postavený pomník.

V minulosti sa ľudia živili chovom hovädzieho dobytku, ošípaných a sliepok a pestovaním obilnín, zemiakov a ovocia. V súčasnosti je to chov hovädzieho dobytku a pestovanie obilnín. (zdroj: dotazníkový prieskum).

Potenciál: poľnohospodárska výroba

Krásny Brod

Obec je doložená z roku 1557 ako Craznibrod, neskôr ako Krasny Brod (1773); maďarsky Krászni-brod, Laborcrév; latinsky Pulchrum Vadum. Obec patrila panstvu v Humennom, od roku 1656 Szirmayovcom. V roku 1557 sa spomínajú 2 majere a 9 port, v roku 1715 mlyn, 16 opustených a 20 obývaných domácností, v roku 1787 mala obec 75 domov a 487 obyvateľov, v roku 1828 mala 62 domov a 476 obyvateľov.

Koncom 14. storočia bola postavená väčšia drevená cerkev (chrám) a monastier (grécke slovo odvodené od slova monázo – som sám) Monastieru patrila okrem ďalších dvoch aj obec Krásny Brod. V 15. storočí v kláštore začali pôsobiť mnísi - baziliáni. V roku 1603 ho dali Drugetovci podpáliť, v roku 1612 bol opäť postavený. Obyvatelia sa zaoberali drevorubačstvom a ovocinárstvom. V 18. storočí tu pracovala valcha, od roku 1890 rafinéria ropy s kameňolom

Po roku 1918 sa obyvatelia zaoberali poľnohospodárstvom. V okolí obce pôsobili partizánske skupiny (Čapajev). Obyvatelia pracovali na hospodárskom dvore v Humennom a v podnikoch v Medzilaborciach a Humennom. (Zdroj: www.e-obce.sk)

Ňagov

Prvá písomná zmienka o obci je z roku 1557. Od stredoveku patrila obec k humenskému panstvu Drugetovcov, neskôr zemepánom rodiny zemanov Szirmayovcov, Oroszovcov a Soósovcov. Obec mala názov Nyago, ktoré pochádza z rumunského slova a znamená "nič". Podľa historika Dongo Gyárfás Géza mohli obec ešte pred rusínmi založiť Rumuni, ktorých v 14. storočí Ľudovít Veľký vyhnať z krajiny. Počas prvého sčítania ľudu v roku 1787 mala obec 62 domov a 396 obyvateľov. Obyvatelia sa v minulosti zaoberali tradičným poľnohospodárstvom. Do roku 1918 obec administratívne patrila do Zemplínskej stolice. Ňagov má jednu z najstarších kultúrnych pamiatok v laboreckom regióne, renesančný zvon z prvej polovice 17. storočia. Zvon bol zachránený po požari dreveného kostola. Približne v r. 1793 bol dokončený dnešný murovaný chrám, ktorý je zasvätený "Zosnutiu presvätej Bohorodičky", predtým bol zasvätený Sv. Archanjelovi Michalovi, o čom svedčí aj „namistna“ ikona starého ikonostasu pochádzajúca z roku 1831 od maliara Michala Mankoviča. Ikonostas sa toho času nachádza v reštaurátorskej dielni akad. reštaurátorky Márie Bernáthovej v Stupave. Na začiatku 20. storočia mnohí obyvatelia obce odišli za prácou do Belgicka, Kanady a Spojených štátov amerických. V tridsiatych rokoch 20. storočia bola v obci postavená škola, ktorá stojí dodnes. V roku 1993 bola škola v obci zrušená. Budova bývalej školy plní v súčasnosti funkciu denného stacionára, domu smútku, a zároveň aj kaplnky. Počas 2. svetovej

vojny mnohí muži z obce boli nútení odísť na východný front a pripojiť sa k vojskám 1. Československého armádneho zboru. Obec bola oslobodená 29.10.1944. V čase veľkej neúrody roku 1947 sa niektorí obyvatelia odsťahovali do južných okresov juhovýchodného Slovenska do okresov Michaloviec a Trebišova, a niektorí aj na Ukrajinu.. (Zdroj: www.nago.ocu.sk)

Olka

Územie obce patrilo rodine Perényiovcov, v roku 1408 bolo časťou Stropkovského panstva pod názvom Elke. V roku 1767 patrilo Szulyovszkovcom. Kataster Vyšnia Olka mala od roku 1780 vlastnú pečať s vyobrazením symbolu, ktorý je prevzatý do znaku dnešnej Olky. Nyžnia Olka vznikla v katastri Vyšnej Olky a patrila panstvu Stropkova. Od roku 1767 bola majetkom Dessewffyovcov a v 19. storočí patrila Kelgevickovcom. Obec taktiež vlastnili Drugetovci, ktorí vládli takmer v 95 obciach a na začiatku 17. storočia vo viac ako 130 osadách a obciach. Neskôr gróf Druget daroval obec správcovi Matulayovi. Rodina Matulayovcov vlastnila kaštieľ, ktorý ešte do roku 1970 slúžil na rozličné účely, ale v súčasnosti je zrúcaninou.

V roku 1663 a po neúrodnom roku 1873 a tuhej zime 1874 zasiahla aj obec Olka cholera. Pred 1. sv. vojnou bol v Nižnej Olke postavený mlyn, ktorý bol v prevádzke až do roku 1934, keď zhorel. V obci fungovala do roku 1914 aj pila.

Obyvateľov obce podobne ako obyvateľov iných obcí poznačila prvá aj druhá svetová vojna. Vojská bojovali na Tisovci a Bokšanskom. Ruské vojská prišli do Olky 27.11.1914.

(Zdroj: www.olka.sk)

Olšínkov

Dominantou obce je cerkev Narodenia Panny Márie – pravoslávny barokovo-klasicistický chrám postavený roku 1776. Baldachýnový hlavný oltár bol upravený 1891. Ikonostas je z čias stavby kostola. (Zdroj: www.laborecko.net)

Palota

V roku 1330 sa obec spomína ako Palata, neskôr ako Palota (1773); maďarsky Palota.

Obec patrila panstvu Humenné. V 18.-19. storočí Csákyovcom, koncom 19. storočia patrili tunajšie majetky železnici. V roku 1715 mala 9 opustených a 9 obývaných domácností, v roku 1787 mala 70 domov a 498 obyvateľov, v roku 1828 mala 76 domov a 559 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom, povozníctvom, drevorubačstvom a pracovali v kameňolome. Počas druhej svetovej vojny bola obec vypálená. Časť obyvateľstva pracovala v priemyselných podnikoch v Medzilaborciach.

(Zdroj: Vlastivedný slovník obcí na Slovensku, 2. časť)

Radvaň nad Laborcom

Obec vznikla 1964 zlúčením dedín, Vyšná Radvaň, Nižná Radvaň a Horný Harbok. Najstaršie správy pochádzajú z roku 1379. Vyšná Radvaň patrila viacerým zemianskym rodom. Drevený pravoslávny kostol tam stál od 14. storočia. V roku 1600 bolo v Radvani 21 poddanských domov, dva domy šoltýsov, dom farára a kostol. Neskôr obyvatel'ov ubúdalo, dedina zanikla. V obnovennej dedine v roku 1720 už hospodáril 20 poddanských domácností. Obyvatelia sa zaoberali poľnohospodárstvom a pastierstvom. V roku 1828 bolo v Nižnej Radvani 20 domov a 155 obyvatel'ov, vo Vyšnej Radvani bolo 61 domov a 463 obyvatel'ov. V roku 1715 mala obec mlyn. Nižný Harbok založili pravdepodobne v druhej polovici 14. storočia. Prvý písomný doklad o ňom je z roku 1405. Dedina bola majetkovou súčasťou panstva Zbudza. V roku 1600 mal Nižný Harbok obývaných 5 poddanských domov. Obyvatelia neskôr sídlisko opustili.

(zdroj: Encyklopédia miest a obcí Slovenska, str.729,
sk.wikipedia.org/wiki/radvaň_nad_Laborcom)

Repejov

Najstarší písomný doklad o Repejove pochádza z roku 1454. Bol majetkovou súčasťou panstva Humenné a vo vlastníctve šľachticov Drugetovcov. Pravoslávny drevený kostol v Repejove postavili pravdepodobne okolo roku 1500. V roku 1600 bolo v dedine 11 poddanských domov, dom šoltýsa, dom farára a kostol. Neskôr obyvatel'ov aj domov pribúdalo. V roku 1715 v Repejove hospodáril 20 poddanských domácností, v roku 1720 len 13 domácností, v roku 1828 bolo 42 domov a 323 obyvatel'ov. Kostol gréckokatolícky pochádza z roku 1770. Súčasťou obce sú aj Pravrovce. Najstarší doklad o dedine pochádza z roku 1506. V roku 1600 mali 13 poddanských domov, v rokoch 1715 až 1720 tu postupne hospodáril 8 a 9 poddanských domácností. K dedine patril aj mlyn. V roku 1828 bolo 36 domov a 272 obyvatel'ov. Kostol pochádza z roku 1832. (Zdroj: www.naseobce.sk)

Rokytovce

Prvá písomná zmienka o obci je z roku 1437. Dedina patrila grófstvu Drugetovcov, ktorí od roku 1322 boli vlastníkmí Humenského zámku,. Pod vládu Drugetovcov v roku 1572 patrilo 95 dedín, miest a zámkov. Názov obce pochádza od slova rokyta, dreviny, ktorá sa tu vyskytuje v hojnom množstve dodnes. Z historických dokumentov sa dozvedáme, že v roku 1715 bolo v Rokytovciach 8 opustených a 10 obývaných domov. V roku 1787 tu bolo 40 domov a žilo tu

275 ľudí, r. 1828 už 43 domov a 323 ľudí. Obec bola súčasťou 1. a 2. svetovej vojny. Na počesť osloboditeľom je v obci postavený pamätník. (Zdroj: www.rokytovce.sk)

Roškovce

Obec je doložená z roku 1478 ako Roskocz, neskôr ako Ruskowcze (1773), Rosskowce (1808), Rožkovce (1920), Roškovce (1927); maďarsky Roskóc. Patrila panstvu Humenné. V polovici 16. storočia mala obec 4 porty, v roku 1715 mala 13 domácností. V roku 1787 boli zemepáni Kéryovci. Obec mala 50 domov a 316 obyvateľov, v roku 1828 mala 34 domov a 267 obyvateľov. Pracovali v rozľahlých lesoch ako pastieri. Za I. ČSR sa obyvateľstvo zaoberalo poľnohospodárstvom. Vo vojne bola obec značne poškodená. Časť obyvateľstva pracovala v priemyselných podnikoch na okolí, časť ako súkromne hospodáriaci roľníci. (Zdroj: Vlastivedný slovník obcí na Slovensku, 2. časť)

Sukov

šoltýsom s valašskými usadlíkmi okolo roku 1500 na územnom majetku humenského panstva. Najstaršia správa o Sukove pochádza z roku 1543. Zemepánmi Sukova boli šľachtici Drugetovci. V roku 1600 tam stálo 7 poddanských domov a jeden - dva domy šoltýsov. Okolo roku 1660 postavili v Sukove nový už gréckokatolícky kostol. V roku 1715 hospodárilo v Sukove 15 poddanských domácností, v roku 1720 už 17 domácností. V dedine boli aj dva mlyny. Obec leží vo východnej časti Ondavskej vrchoviny v nadmorskej výške okolo 255 m. (Zdroj: www.naseobce.sk)

Svetlice

Obec bola založená s valašskými usadlíkmi pravdepodobne okolo roku 1500. Prvý písomný doklad o Svetliciach sa zachoval z roku 1543. Ich zemepánmi boli Drugetovci, pričom dedina bola súčasťou ich humenského panstva. V roku 1600 mala dedina 33 poddanských domov, jeden - dva domy šoltýsov, možno aj kostol a dom farára. O tamojšom pravoslávnom kostole sú doklady od začiatku 17. storočia, hoci kostol jestvoval už skôr. Po prechodnom preľudnení v 17. storočí počet obyvateľov a domov klesal. V období rokov 1715 až 1720 tam postupne hospodárilo 18 a 19 poddanských domácností. K dedine patrila aj mlyn. V roku 1828 bolo 129 domov a 950 obyvateľov. Gréckokatolícky kostol pochádza z polovice 18. storočia. Svetlice ležia v severnej časti Laboreckej vrchoviny v nadmorskej výške okolo 336 m. (Zdroj: www.naseobce.sk)

Valentovce

Obec Valentovce ako aj ostatné obce okresu, bola založená šoltýsom, približne v roku 1500. Prvý písomný doklad o obci pochádza z roku 1524. V 19. storočí bol postavený poľovnícky kaštieľ. Kaštieľ bol zničený počas bojov v 1. svetovej vojne, keď Rusi zastavili front nad obcou Zbojné. Na jar v roku 1915 z Výravy útočili ruské vojská, z Valentoviec a Zbojného rakúsko-uhorské a nemecké vojsko. Údajne tam padlo 8000 vojakov na oboch stranách.

Volica

Sídlisko založil šoltýs (dedičný richtár) s usadlíkmi najneskôr začiatkom 15. storočia na majetkoch zemanov zo Zbudského Dlhého či Zbudze. Prvý písomný doklad o tejto obci pochádza z roku 1415. Ide o súdnu listinu. Pravdepodobne pôvodne existovala iba jedna Volica, ktorá sa pred rokom 1415 nakrátko rozdelila na dve samostatné obce, a to Nižnú a Vyšnú Volicu. Pôvodne rusínska obec patrila v rámci administratívno-správneho členenia Uhorska do Zemplínskej stolice a od 19. storočia do Zemplínskej župy. V rámci Zemplínskej župy tvorila súčasť humenského a neskôr medzilaboreckého okresu. Od druhej polovice 19. storočia Volica patrila do obvodu vyšnočabinského notariátu a matričného obvodu a po jeho rozdelení na prelome 19. a 20. storočia notariát a matrika sídlili vo Vyšnej Radvani, kde bol aj poštový úrad. (Zdroj: www.volica.ocu.sk)

Výrava

Založenie miestneho sídliska šoltýsom a valašskými usadlíkmi sa predpokladá okolo roku 1530. Prvá písomná zmienka o obci pochádza z roku 1557. Do polovice 16. storočia patrila obec bratom Hommonayovcom. Neskôr obec patrila rodu Drugetovcov. V roku 1600 bolo vo Výrave 15 domov vrátane domu šoltýsov. V roku 1715 vo Výrave hospodáril 24 poddanských domácností a v roku 1720 to bolo 23 domácností. K dedine patrila aj mlyn. V roku 1828 bolo 73 domov a 576 obyvateľov. Grécko-katolícky chrám barokovo-klasicistického štýlu Kostol sv. Michala archanjela bol postavený v poslednej tretine 18. storočia. V obci sa niekedy nachádzal aj kaštieľ grófký Falušiovej, ktorý bol zničený počas prvej svetovej vojny. V 19. storočí bola Výrava významnou obcou s prepriahacou koňskou stanicou, s hostincami pre obchodníkov, ktorí tadiaľto prechádzali so svojím tovarom z dolnej zeme do Poľska.

V prvej svetovej vojne prechádzala katastrom obce frontová línia medzi uhorskou a ruskou armádou. Vojenský cintorín medzi obcami Výrava a Valentovce je z roku 1916, keď z Výravy útočili ruské vojská na vojsko rakúsko-uhorskej armády vo Valentovciach. Údajne tu v tuhých bojoch padlo až 8000 vojakov. Padlí velitelia oboch armád boli pochovaní na cintoríne vo

Valentovciach. Obec bola po 1. aj 2. svetovej vojne zničená. Po roku 1945 bolo založené JRD, vybudovaná škola a nové domy. (Zdroj: www.vyrava.sk/)

Zbojné

Predpokladá sa, že dedinu Nižné Zbojné založil šoltýs s valašskými usadlíkmi okolo roku 1100. O dedine je prvý písomný doklad z roku 1479. Obec Zbojné vznikla zlúčením dedín Nižné Zbojné a Vyšné Zbojné. Nižné Zbojné patrilo šľachticom Drugetovcom ako majetková súčasť ich humenského panstva. V roku 1600 tam bolo 12 poddanských domov a jeden- dva domy šoltýsov. V rokoch 1715 a 1720 v dedine Nižné Zbojné hospodárilo postupne 5 a 6 poddanských domácností. V roku 1828 bolo 33 domov a 246 obyvateľov. Dedinu Vyšné Zbojné založil šoltýs s roľníckymi usadlíkmi okolo roku 1400. Najstarší doklad o dedine je z roku 1463. Jej zemepánmi boli zemanovia zo Zbudze. Okolo roku 1600 tam žili len šoltýske domácnosti. Neskôr sa tam usadili aj poddanské rodiny. V roku 1715 vo Vyšnom Zbojnom hospodárilo 12 poddanských domácností, v roku 1720 len 8 domácností, v roku 1828 bolo 47 domov a 359 obyvateľov. Obyvatelia sa v minulosti zaoberali tradičným poľnohospodárstvom, chovom dobytka, drevorubačstvom a povozníctvom. Do roku 1918 obe obce administratívne patrili do Zemplínskej stolice. (Zdroj: www.zbojne.sk)

Zbudská Belá

Prvá písomná zmienka pochádza z roku 1373. Spočiatku sa obec nazývala Belá, až neskôr vznikol súčasný názov. Obec založil šoltýs na základe nemeckého práva. Dedina patrila spočiatku zemanom zo Zbudze, neskôr vetve tejto rodiny zo Zbudského Dlhého. V roku 1715 žilo v dedine 10 domácností. V obci bol postavený kostol zrejme už v 14. storočí. Pôsobil tu aj evanjelický kazateľ. Nový chrám Nanebovstúpenia pána z roku 1770 je zapísaný v súpise pamiatok. V katastri obce sa nachádzajú štyri cintoríny.

Obec Zbudská Belá sa nachádza asi 21 kilometrov južne od okresného mesta Medzilaborce. Obec sa nachádza v doline potoka Belianka. (Zdroj: www.zbudskabela.wbl.sk)

2.2 Geografická charakteristika

Územie obcí sa rozprestiera celkovo na 51791,8ha v katastroch 22 obcí okresu Medzilaborce. Okres sa nachádza na severo-východe Prešovského samosprávneho kraja a jeho severná hranica tvorí štátnu hranicu s Poľskom. Okres Medzilaborce patrí k najmenším okresom PSK, ale aj k najmenším okresom v rámci SR, pretože je takmer o 200 km² menší ako priemerný okres našej krajiny. Okres sa nachádza v jednom geomorfologickom celku - Laboreckej vrchovine, ktorá patrí do oblasti Nízkych Beskýd, subprovincie Vonkajších východných Karpát a provincie Východných Karpát.

Najvyšší bod územia položený 850 m.n.m. sa nachádza v katastri obce Svetlice na chrbte Východných Beskýd hraničiacich s Poľskom. Najnižší bod územia sa nachádza pri výtoku rieky Laborec z okresu Medzilaborce v katastri obce Brestov nad Laborcom.

Okres Medzilaborce susedí s okresmi Humenné a Stropkov.

Obrázok 1. Mapa Prešovského samosprávneho kraja

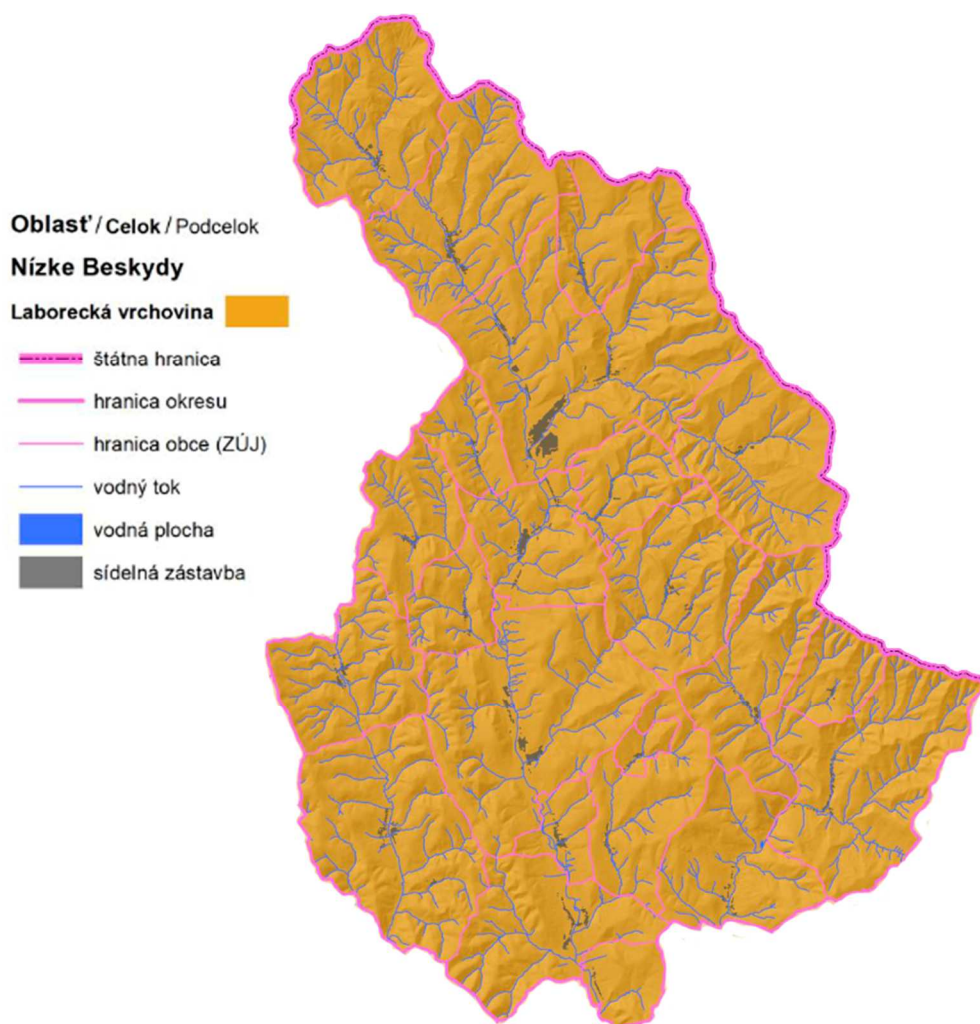
Obrázok 2. Mapa okresu (zdroj mapy: Slovenská správa ciest)

2.3 Prírodné pomery

GEOMORFOLOGICKÉ A GEOLOGICKÉ POMERY

Riešené územie, ako aj celý okres Medzilaborce, patrí z hľadiska geomorfologických pomerov do alpskohimalájskej sústavy, do podsústavy Karpaty, k provincii Východné Karpaty, subprovincii Vonkajšie Východné Karpaty, oblasti Nízke Beskydy (celok Laborecká vrchovina). Územie okresu je budované prvkami magurského flyšu striedaním vrstiev ílovcov a vápnitých pieskencov a tvorí ho geomorfologický celok – Laborecká vrchovina.

Obrázok 3. Mapa geomorfologických jednotiek (Atlas krajiny SR, 2002)

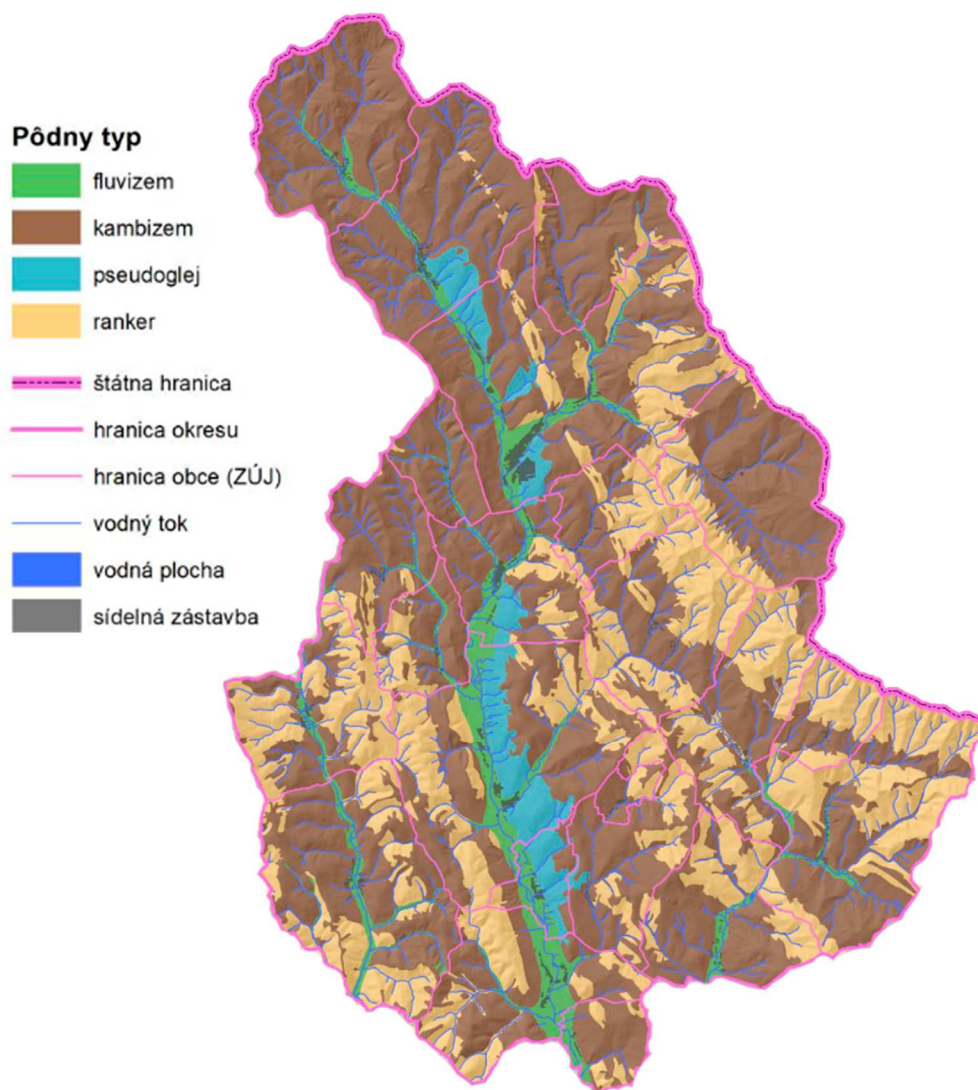

PÔDNE POMERY

Dominantným pôdnym typom v rámci sledovaného územia, ktorý tvorí viac ako 60 % plochy celkovej rozlohy, sú kambizeme. Prevládajúcim pôdnym subtypom je kambizem pseudoglejová a kambizem modálna. V juhozápadnej časti okresu dominuje ranker so subtypom ranker

kambizemný. Z hľadiska typu zrnitosti skupiny prevláda na riešenom území stredne ťažká až ťažká pôda, pričom viac ako 80% tvorí hlboká pôda (0,60m a viac).

Obrázok 4. Mapa pôdných typov v okrese (Atlas krajiny SR, 2002)

HYDROLOGICKÉ POMERY

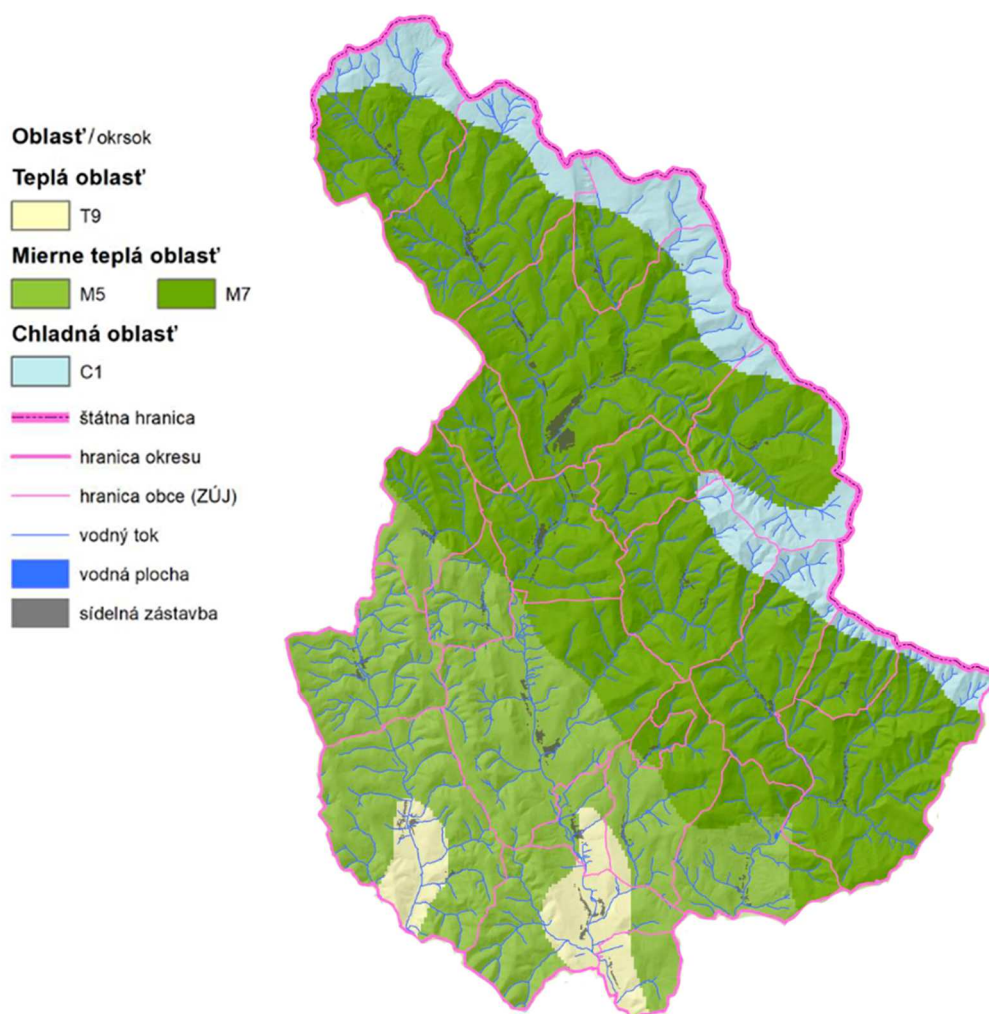
Riešené územie patrí ku povodiu rieky Laborec s prítokmi Vydranka, Borov, Olšava a Výrava, do sústavy rieky Bodrog, zbernej oblasti rieky Tisa, k úmoriu Čierneho mora. Väčšia časť riešeného územia patrí do povodia rieky Laborec, menšia časť - západná časť okresu – patrí do povodia rieky Ondava. Z hľadiska zastúpenia vodných plôch sa na území nachádzajú len malé vodné nádrže. Na území, ktoré má len malé zásoby vody, sa zachovali tzv. naftové soľanky (morská voda), zistené boli pri vŕtaní. V o vymedzenom území sa vyskytujú minerálne pramene (Palota, Volica)

KLIMATICKÉ POMERY

Obrázok 5. Klimatické oblasti (Atlas krajiny SR,2002)

Klíma

Prešovský kraj má najchladnejšie a najdaždivejšie podnebie na Slovensku, avšak klimatické podmienky v jednotlivých regiónoch sa líšia, nižšie polohy a kotliny patria do miernej teplej klimatickej oblasti. Územie Laboreckej vrchoviny zaradzujeme do mierne teplej oblasti.

Väčšina riešeného územia však spadá do mierne chladnej oblasti (M). Severnejšiu časť tejto oblasti radíme do okresu M7 - mierne teplý, veľmi vlhký vrchovinový, Na túto oblasť južným smerom nadväzuje okresok M5 - mierne teplý, vlhký, s chladnou až studenou zimou, dolinový. Severovýchodné pohraničné časti okresu, ktoré sú aj vyššie položenými časťami územia patria do chladnej oblasti (C), okresu C1 - mierne chladný. Teplá oblasť (T) zasahuje len v malých

častiach v južnej časti okresu s okrskom T9 - teplý, vlhký, s chladnou zimou (Klimatický atlas Slovenska, 2015).

Vo vymedzenom území sa nachádzajú meteorologické stanice. Klimatologická stanica v Krásnom Brode, zrážkomerné stanice v obciach Čabiny, Olka, Palota, Výrava a fenologické stanice v Krásnom Brode a Radvani nad Laborcom.

RASTLINSTVO

Z dôvodu, že sa územie nachádza v jednom geomorfologickom celku, je jeho geologická stavba jednotvárna. Najčastejšie sa tu vyskytujú flyšové súvrstvia s rozličným zastúpením pieskovcov, ílovcov a slieňovcov. Podobné majú aj flyšové kriedové súvrstvia. V širších dolinách, v ktorých v minulosti pretekali rieky, sa nachádzajú aj nivné usadeniny. Flyšové znaky nesie taktiež reliéf krajiny. Podľa zloženia jednotlivých častí územia sa tu nachádzajú vyčnievajúce chrbty (odolnejšie pieskovce) a hlboké erózne brázdy na miestach, kde nie sú odolné horniny (ílovce, slieňovce), ktoré sú väčšinou bez lesnej pokrývky. Najrozšírenejšími lesnými spoločenstvami sú bukové a zmiešané bukové lesy, smrekové lesy a vo vyšších polohách sa vyskytujú aj jedľové bučiny. V pohraničných oblastiach sa nachádzajú aj jedle po menej smrekovce a iné dreviny. Jedinečné porasty so zachovanou diverzitou sa nachádzajú na horských lúkach – poloninách. V prírodných rezerváciách sa vyskytujú vzácne rastlinné druhy. V Laboreckej vrchovine je zaznamenaný aj výskyt chránených európskych biotopov: dub zimný a hrab obyčajný, porasty najčastejšie s prímесou buka, menej ďalších drevín, na rôznorodých geologických podložiach a hlbších pôdach typu kambizemí s dostatkom živín. V trávnom poraste sa výrazne uplatňuje *Carex pilosa*, prítomné sú mezofilné druhy, druhy typické pre bučiny, ako aj druhy dubín.

ŽIVOČÍŠTVO

V riešenom území v severovýchodnej, východnej, centrálnej a západnej časti okresu sa nachádzajú bohaté lesné spoločenstvá s niektorými vzácnejšími druhmi hmyzu, obojživelníkov a plazov, vtákov, netopierov, cicavcov a mäsožravcov.

OCHRANA PRÍRODY

Do územia okresu zasahuje Chránená krajinná oblasť Východné Karpaty. V rámci nej nájdeme prevažne aj maloplošné chránené územia okresu - národnú prírodnú rezerváciu Palotskú jedlinu a päť prírodných rezervácií - Beskydy, Haburské rašelinisko, Jarčiská, Mokré lúky pod

Čertižným, Pod Demjatou. Chránená krajinná oblasť (ďalej len CHKO) zahŕňa územie okresov Humenné, Medzilaborce, Svidník a Snina. CHKO Východné Karpaty tvorí severozápadnú prihraničnú časť z územia pôvodnej chránenej krajiny, ktorá nebola začlenená do národného parku Poloniny. Územie je budované flyšovými súvrstviami, najmä ílovcami a pieskovecami. Oblasť sa vyznačuje bohatými lesmi, ktoré sú hlavným ekostabilizačným prvkom krajiny a vhodným prostredím pre rastlinstvo i živočíšstvo viazané na lesné prostredie. V jej maloplošných chránených územiach sú zachované prirodzené jedľové bučiny situované na flyšových svahoch Laboreckej vrchoviny. V ich bohatom bylinnom kryte sa vyskytuje kostrava horská, ostružina a iné.

Návštevníkov lákajú aj ďalšie prírodné jedinečnosti - dodnes industrializáciou nedotknutá príroda ponúkajúca kvalitné ekosystémové služby.

Chránené vtáčie územie Laborecká vrchovina

Prírodné bohatstvo CHVÚ Laborecká vrchovina je mimoriadne cenné z hľadiska zachovalosti lesných porastov, ktoré tvoria takmer polovicu rozlohy územia. Impozantná je predovšetkým pralesovitá štruktúra s pôvodným zložením lesných spoločenstiev. Významné sú zachované porasty mohutných starých bukov a porastové zmesi buka s dnes už vzácnou jedľou bielou, javorom horským, brestom horským, či jaseňom štíhlým. Staré lesné porasty, bohaté na množstvo bŕtlavých stromov, či dutín vytesaných d'atlami, sú domovom dnes už vzácných druhov dravcov a sov. Významnú časť územia (cca 30 %) tvorí aj mozaikovitá poľnohospodárska krajina spolu s lúkami a pasienkami, ktoré poskytujú vhodné biotopy pre ďalšie chránené druhy vtákov. Práve pre tieto prírodné hodnoty bola Laborecká vrchovina zahrnutá medzi 38 chránených vtáčích území.

Druhy vtákov európskeho významu a biotopov sťahovavých druhov vtákov: sovy dlhochvostej, orla krikľavého, bociana čierneho, haje červenej, muchárika bieločrného, muchárika červenohrdlého, strakoša červenochrbtého, penice jarabej, jariabka hôrneho, chriašteľa poľného, d'atľa čierneho, d'atľa bieločrného, žlny sivej, lelka lesného, škovránka stromového, rybárika riečného, d'atľa prostredného, bociana bieleho, včelára lesného, prhl'aviara čiernohlavého, krutihlava hnedého, muchára sivého, žltouchvosta lesného, hrdličky poľnej, prepelice poľnej, strakoša sivého, brehuľu hnedú.

Prírodná rezervácia Mokré lúky pod Čertižným

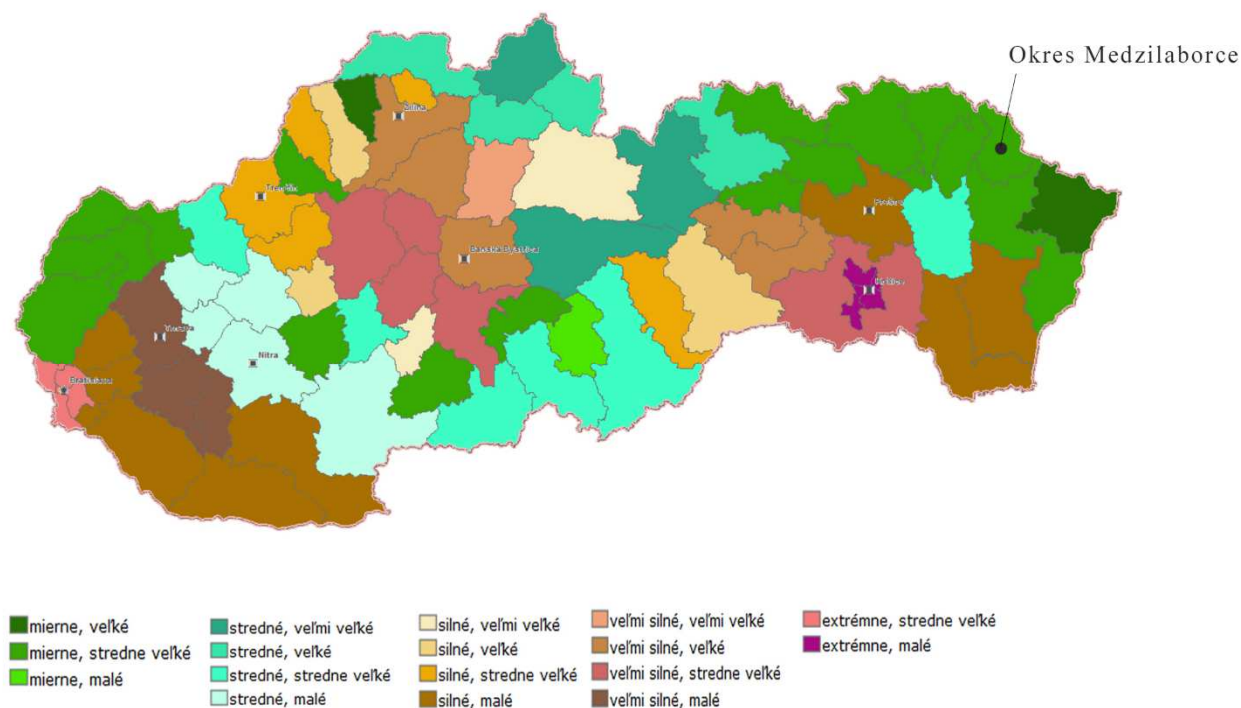
Prírodná rezervácia Mokré lúky pod Čertižným je chráneným územím katastra obce Čertižné na výmere 1,36 ha. V terénnej depresii vedľa hospodárskej krajiny Laboreckej vrchoviny sa

zachovali biologicky hodnotné slatino-rašelinové spoločenstvá, málo narušené ľudskými zásahmi. Chránené územie tvoria podmäčané lúčne a slatinné spoločenstvá v rôznych postupných štádiách, krovité vrby a porast jelše lepkavej. Medzi najvýznamnejšie chránené, vzácne a ohrozené druhy rastlín v rezervácii patria vychta trojlistá, iskerník veľký, rašelinníky, kruštík močiarny a vlhkomilné a mokrad'ové ostrice. Z krovitých vrb sú zastúpené vrba popolavá, vrba ušatá a vzácna vrba päťtyčinková. Toto územie vytvára podmienky pre vzácne a ohrozené živočíchy. Z vtákov je tu trsteniarik obyčajný a sedmohlások obyčajný.

Národná prírodná rezervácia Palotské jedliny

Nachádza sa v katastrálnom území obce Palota na výmere 157,15 ha. Chránené územia tvoria prirodzené jedľové bučiny na flyši Laboreckej vrchoviny v závere Palotského potoka. Nadmorská výška sa pohybuje od 510 do 700 m. V bohatom bylinnom poraste sa darí najmä kostrave horskej, ostružine srstnatej, hviezdici hájnej a papradi. Pôvodné lesné porasty sú zároveň vhodným prostredím pre chránené a ohrozené živočíchy, z ktorých v rezervácii žijú sova dlhochvostá i vzácne mäsožravce ako vlk, rys i medveď. (Zdroj: www.laborecko.net)

Obrázok 5. Kvalita životného prostredia - zaťaženie okresov stresovými faktormi

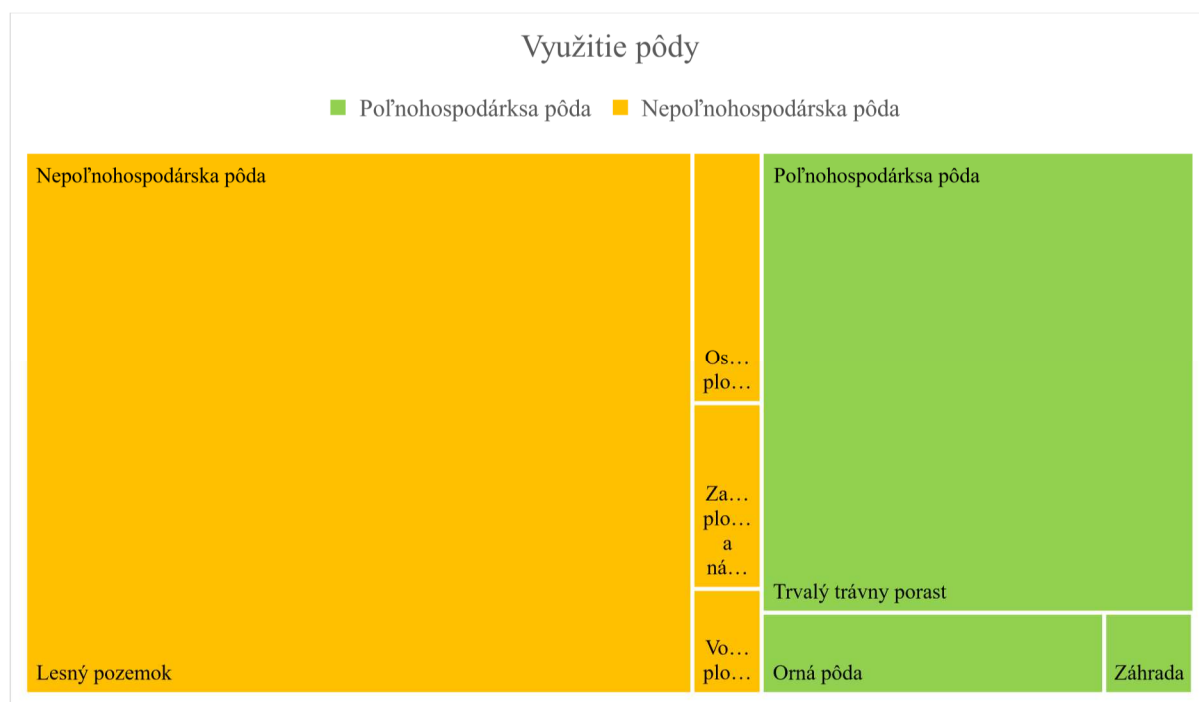
Riešené územie patrí k miernemu, stredne veľkému zaťaženiu okresov stresovými faktormi.

2.4 Krajinná štruktúra

Tabuľka 5. Výmera územia obce v hektároch 2022

Výmera územia obcí v hektároch											
Názov obce	Celková výmera územia	Poľnohospodárska pôda					Nepoľnohospodárska pôda				
		Spolu	Orná pôda	Záhrada	Ovocný sad	Trvalý trávny porast	Spolu	Lesný pozemok	Vodná plocha	Zastavaná plocha a nádvorie	Ostatná plocha
Brestov nad Laborcom	604,41	417,76	15,69	10,37	3,64	388,07	186,66	162,73	14,71	7,25	1,97
Čabalovce	2140,33	939,76	58,05	24,38	0,00	857,33	1200,56	1140,39	5,06	31,53	23,59
Čabiny	3884,10	924,54	12,52	40,38	0,00	871,64	2959,56	2582,62	49,62	99,21	228,11
Krásny Brod	1511,29	623,89	65,76	30,37	0,32	527,43	887,41	722,60	38,61	63,68	62,51
Ňagov	964,63	573,62	138,76	15,90	0,00	418,97	391,01	332,76	7,91	21,47	28,87
Oľka	3145,83	1026,39	198,12	28,31	0,00	799,96	2119,44	1974,07	30,56	55,16	59,66
Oľšinkov	765,15	365,08	113,46	10,05	0,00	241,56	400,08	375,33	1,65	16,35	6,75
Palota	2411,88	735,38	69,36	7,98	0,00	658,04	1676,50	1533,28	16,06	28,00	99,16
Radvaň n/L	2012,84	711,27	80,60	26,31	1,49	602,87	1301,58	1180,75	23,97	69,43	27,42
Repejov	1832,39	481,03	31,10	9,01	0,68	440,24	1351,36	1311,21	7,69	23,65	8,81
Rokytovce	737,89	377,24	30,15	12,87	0,00	334,23	360,65	297,37	3,60	20,50	39,17
Roškovce	1254,78	395,92	0,94	13,58	0,00	381,41	858,86	805,27	3,02	11,05	39,52
Sukov	818,85	358,90	4,92	8,71	0,00	345,27	459,96	399,32	8,23	19,72	32,68
Svetlice	3163,90	1166,77	155,89	19,22	0,00	991,67	1997,13	1835,62	61,50	49,00	51,00
Valentovce	220,61	125,36	0,00	11,13	0,00	114,23	95,25	77,57	2,34	7,26	8,08
Volica	537,36	431,43	117,17	6,95	0,00	307,32	105,93	28,77	28,02	21,92	27,22
Výrava	2024,35	518,93	183,38	14,69	0,00	320,86	1505,43	1437,77	11,50	33,44	22,70
Zbojné	1815,74	666,49	104,35	44,88	0,00	517,26	1149,25	1039,60	25,58	32,03	52,03
Zbudská Belá	1597,34	799,17	0,19	22,99	0,00	776,00	798,17	706,59	20,28	26,90	44,40
Spolu	31443,69	11638,93	1380,40	358,05	6,12	9894,36	19804,76	17943,63	359,92	637,56	863,66

Zdroj: ŠÚ SR

Celková výmera katastrálnych území obcí k roku 2022 bola 31 443,69 hektárov. Viac než 37 % plochy katastrov zaberajú poľnohospodárske pozemky, necelých 63% zaberá nepoľnohospodárska pôda. V rámci poľnohospodárskej pôdy sú najviac zastúpené trvalé trávnaté porasty, ktoré tvoria 31,47% (9 894,36ha) z celkovej výmery pôdy obcí. Orná pôda sa rozprestiera na 1 380,40 hektároch, čo predstavuje len 4,39%.

Z nepoľnohospodárske pôdy prevládajú lesné pozemky, ktoré sa rozprestierajú celkovo na 17 943,63 hektároch a tvoria tak 62,98 % rozlohy katastrálnych území.

Tabuľka 6. Typy pôdy v katastroch obcí

Pôdy v katastroch obcí			
Obce	Kambizeme modálne a kultizemné / pseudoglejové nasýtené	Kambizeme modálne kyslé a podzolové /pseudogleje kyslé	Fluvizeme glejové
Brestov nad Laborcom	I	I	I
Čabalovce	I	I	
Čabiny	I	I	I
Krásny Brod	I	I	
Ňagov	I	I	
Oľka	I	I	
Oľšíňkov		I	
Palota		I	
Radvaň nad Laborcom	I		I
Repejov	I	I	
Rokytovc	I	I	

Roškovce	I	I	
Sukov	I		
Svetlice	I	I	
Valentovce	I	I	
Volica	I	I	I
Výrava	I	I	
Zbojné	I	I	
Zbudská Belá	I	I	

Zdroj: SAŽP

V katastrálnych územiach obcí prevládajú kambizeme modálne a kultizemné / pseudoglejové nasýtené a kambizeme modálne kyslé a podzolové / pseudogleje kyslé.

Poľnohospodárstvo okresu Medzilaborce je charakterizované veľmi ťažkými výrobnými podmienkami. Prevažná časť územia spadá do flyšovej oblasti s charakteristickou zníženou úrodnosťou poľnohospodárskej pôdy.

3 Analytická časť

3.1 Analýza vnútorného prostredia

Pre vypracovanie strednodobej stratégie PRO je potrebné v prvom rade poznať súčasný stav interného prostredia obcí, a v druhom rade poznať taktiež faktory externého prostredia, ktoré majú na rozvoj obcí podstatný vplyv. Táto časť predkladaného dokumentu - Analýza vnútorného prostredia, predostiera preto databázu relevantných informácií. Z toho dôvodu v analytickej časti dominuje popis získaných údajov o internom prostredí a v prípade relevantnosti ich komparácia s údajmi tematicky súvisiacimi, ale vypovedajúcimi o inej časovej, či územnej úrovni. Na základe analýzy, komparácie a následne syntézy je možné v nasledujúcich častiach dokumentu naznačiť príčiny nepriaznivého stavu v jednotlivých sektoroch miestnych ekonomík a definovať potreby nevyhnutné pre ďalší rozvoj územia. Analýza vnútorného prostredia územia má v procese prípravy a vypracovania dokumentu významné postavenie. Skúma a hodnotí vnútorné prostredie na základe overeného súboru kvantitatívnych a kvalitatívnych dát, najmä štatistických údajov získaných z overených zdrojov (napr. štatistický úrad SR, CVTI SR, databázy jednotlivých ministerstiev). Jej úlohou je prioritne poskytnúť užívateľom dataset overených údajov a v obmedzenom množstve verifikovaných údajov, ktoré sa spracované a systemizované do výstupov stávajú východiskovou databázou pre správne nastavenie a umiestnenie tematických a územných investícií.

Demografia a sociálne štatistiky

Neoddeliteľnú časť analýzy vnútorného prostredia tvorí demografia a údaje zo sociálnej štatistiky, napr. informácie o stave a pohybe obyvateľstva, práci, vzdelaní, bývaní, a pod.

Časť Demografia systemizuje a precizuje údaje, ktoré v predkladanom dokumente prierezovo ovplyvňujú jednotlivé časti rozvojovej stratégie, a sú významnými faktormi v procese nastavenia opatrení s cieľom zvyšovania ekonomickej výkonnosti obcí, a teda aj v procese rozvoja obcí a zvyšovania kvality života.

Vývoj počtu trvalo bývajúceho obyvateľstva

Faktormi, ktoré priamo ovplyvňujú vývoj počtu obyvateľov (okrem základných ako je natalita, mortalita a sťahovanie obyvateľov) je aj vývoj zamestnanosti v okrese, vzdialenosť od väčšieho mesta, životné prostredie, služby poskytované v obci, ako aj ďalšie faktory.

Kým v porovnaní rokov 2005-2014 došlo v rámci vymedzených obcí v okrese Medzilaborce k nárastu obyvateľov v 9 obciach, z toho najvýraznejšie v obci Brestov nad Laborcom až o 61,5% (zo 65 obyvateľov v roku 2005 na 105 v roku 2014) v porovnaní rokov 2014-2022 došlo k nárastu obyvateľov len v dvoch obciach (Brestov nad Laborcom, Sukov).

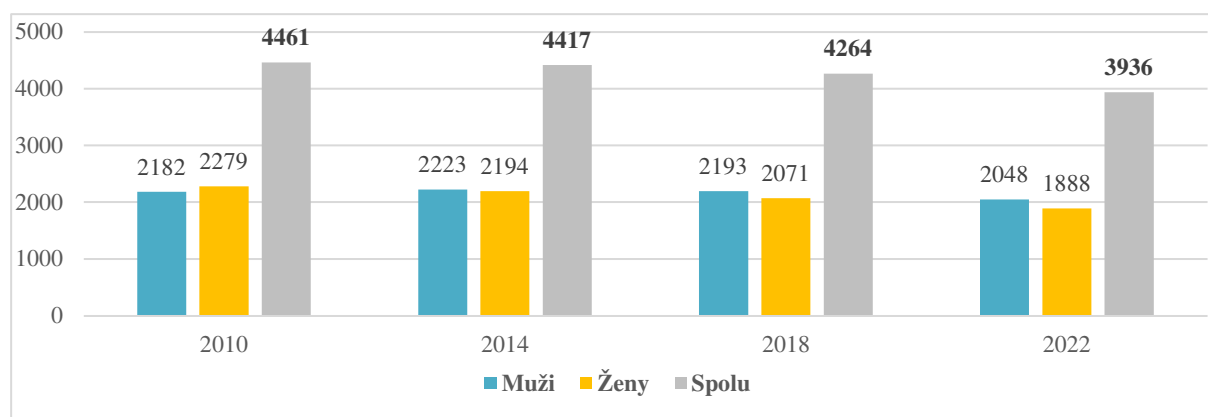
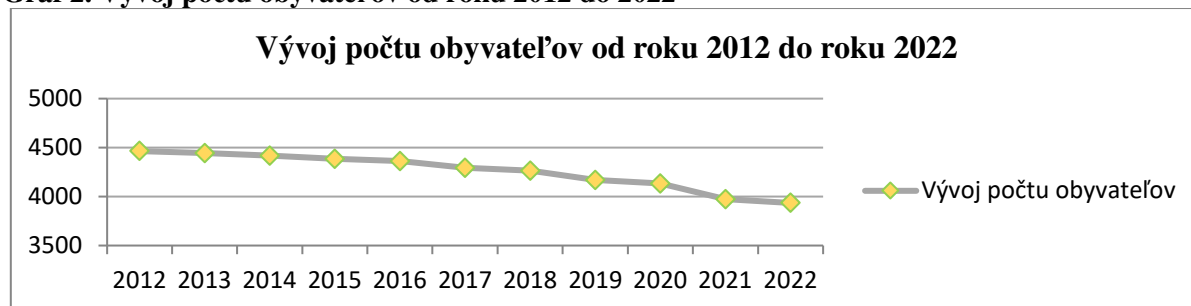
Tabuľka 7. Vývoj počtu obyvateľov podľa pohlavia

Obec	2010			2014			2018			2022		
	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy	Spolu
Brestov nad Laborcom	61	48	109	58	47	105	52	50	102	69	56	125
Čabalovce	181	184	365	193	175	368	183	156	339	172	150	322
Čabiny	186	199	385	187	187	374	187	159	346	157	144	301
Krásny Brod	226	235	461	235	231	466	250	244	494	235	214	449
Ňagov	212	208	420	218	212	430	210	206	416	187	183	370
Ol'ka	159	170	329	153	142	295	148	130	278	134	112	246
Olšinkov	16	18	34	14	13	27	14	11	25	9	9	18
Palota	87	99	186	96	90	186	106	93	199	93	86	179
Radvaň nad Laborcom	292	293	585	289	286	575	286	275	561	261	258	519
Repejov	75	82	157	69	68	137	55	52	107	60	44	104
Rokytovce	93	83	176	103	97	200	94	88	182	81	80	161
Roškovce	90	106	196	82	103	185	71	77	148	68	72	140
Sukov	68	65	133	62	65	127	74	76	150	77	73	150
Svetlice	57	65	122	53	56	109	50	54	104	42	42	84
Valentovce	19	16	35	22	21	43	22	20	42	24	14	38
Volica	132	173	305	139	159	298	134	144	278	134	129	263
Výrava	86	94	180	98	90	188	105	86	191	101	87	188

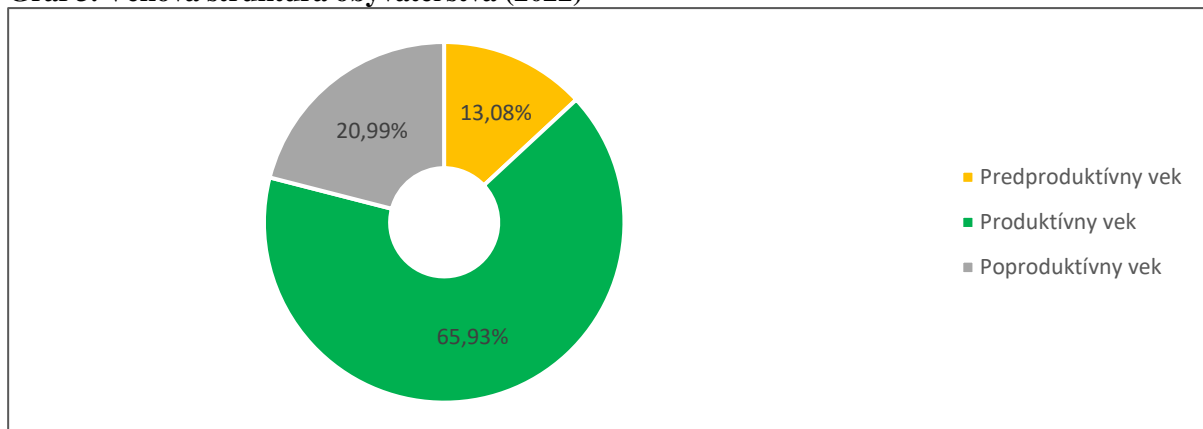
Zbojné	85	86	171	88	90	178	86	89	175	86	73	159
Zbudská Belá	57	55	112	64	62	126	66	61	127	58	62	120
Spolu	2182	2279	4461	2223	2194	4417	2193	2071	4264	2048	1888	3936

Zdroj: ŠÚ SR

Z vyššie uvedených dát vyplýva, že vývoj počtu obyvateľov v sledovanom území má klesajúcu tendenciu. Najvyšší počet obyvateľov v rámci sledovaných rokov bol v roku 2010, keďže ku 31.12. bol počet obyvateľov na úrovni 4461. Najnižší počet obyvateľov v porovnaní rokov 2010 – 2014 – 2018 – 2022 bol v roku 2022. Pre každú obec je však trend vývoja špecifický.

Graf 1. Podiel mužov a žien**Graf 2. Vývoj počtu obyvateľov od roku 2012 do 2022**

Zdroj: ŠÚ SR údaje k 31.12

Graf 3. Veková štruktúra obyvateľstva (2022)

Zdroj: ŠÚ SR

Najväčšiu skupinu obyvateľstva z hľadiska produktivity tvoria obyvatelia v produktívnom veku (od 15 do 64 rokov). Ku koncu roka táto skupina obyvateľov tvorila 65,93% z celkového počtu obyvateľov v produktívnom veku, a to 2595. Oproti roku 2010 došlo k poklesu o cca 1,5 p.b. Druhou najviac zastúpenou skupinou je skupina obyvateľov v poproduktívnom veku (20,99%). Poslednou najmenej zastúpenou skupinou sú obyvatelia v predproduktívnom veku (do 14 rokov), v percentuálnom zastúpení 13,08%. V tejto skupine došlo k poklesu o necelý 1 p.b. V obciach v okrese Medzilaborce je nepriaznivý demografický vývoj. Najnepriaznivejší vývoj je v obci Olšinkov s pomerom obyvateľov 0,00% v predproduktívnom veku, 50% obyvateľov (9) v produktívnom veku, 50% obyvateľov (9) v poproduktívnom veku.

Obce	Predproduktívny vek		Produktívny vek		Poproduktívny vek		Spolu
	obyv.	%	obyv.	%	obyv.	%	
Brestov nad Laborcom	27	21,60	84	67,20	14	11,20	125
Čabalovce	50	15,53	232	72,05	40	12,42	322
Čabiny	19	6,31	197	65,45	85	28,24	301
Krásny Brod	79	17,59	301	67,04	69	15,37	449
Ňagov	42	11,35	238	64,32	90	24,32	370
Ol'ka	22	8,94	158	64,23	66	26,83	246
Olšinkov	0	0,00	9	50,00	9	50,00	18
Palota	47	26,26	100	55,87	32	17,88	179
Radvaň nad Laborcom	66	12,72	359	69,17	94	18,11	519
Repejov	5	4,81	67	64,42	32	30,77	104
Rokytovce	10	6,21	108	67,08	43	26,71	161
Roškovce	11	7,86	106	75,71	23	16,43	140
Sukov	36	24,00	95	63,33	19	12,67	150
Svetlice	5	5,95	45	53,57	34	40,48	84

Valentovce	4	10,53	26	68,42	8	21,05	38
Volica	30	11,41	170	64,64	63	23,95	263
Výrava	31	16,49	125	66,49	32	17,02	188
Zbojné	11	6,92	107	67,30	41	25,79	159
Zbudská Belá	20	16,67	68	56,67	32	26,67	120
Spolu	515	13,08	2595	65,93	826	20,99	3936

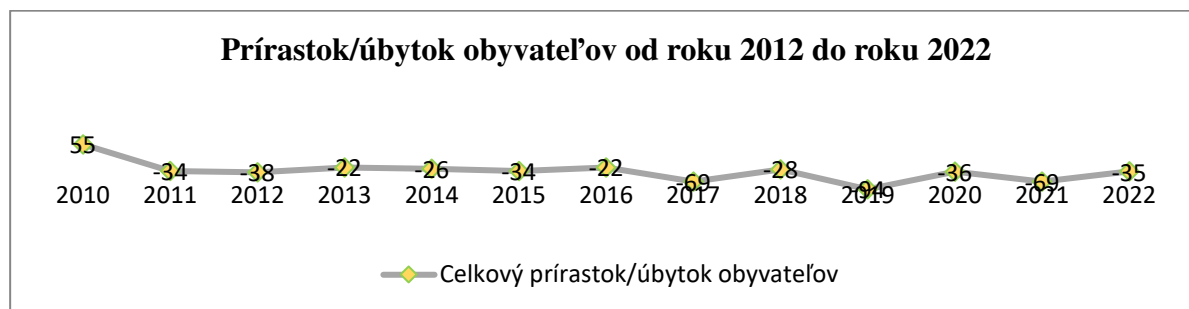
Zdroj: ŠÚ SR 31.12.2022

Tabuľka 8. Pohyb obyvateľstva (2010-2022)

Obec	2010					2014					2018					2022				
	Narodení	Zomrelí	Prisťahovaní	Vystťahovaní	Celkový prírastok	Narodení	Zomrelí	Prisťahovaní	Vystťahovaní	Celkový prírastok	Narodení	Zomrelí	Prisťahovaní	Vystťahovaní	Celkový prírastok	Narodení	Zomrelí	Prisťahovaní	Vystťahovaní	Celkový prírastok
Brestov nad Laborcom	2	1	7	1	7	0	3	2	2	-3	2	2	3	6	-3	3	2	18	1	18
Čabalovce	6	4	7	7	2	1	3	13	6	5	2	5	4	11	-10	2	5	4	9	-8
Čabiny	5	7	3	2	-1	2	8	9	3	0	1	6	8	6	-3	2	2	7	13	-6
Krásny Brod	10	9	21	10	12	2	8	10	19	-15	6	6	15	4	11	1	12	3	4	-12
Ňagov	5	4	8	8	1	5	7	1	3	-4	2	8	11	9	-4	2	7	6	4	-3
Oľka	2	6	18	11	3	2	7	7	7	-5	1	4	4	10	-9	4	11	4	5	-8
Oľšinkov	1	2	2	0	1	0	0	0	1	-1	0	1	1	0	0	0	0	0	2	-2
Palota	4	1	1	0	4	6	1	4	2	7	6	4	4	3	3	2	3	1	9	-9
Radvaň nad Laborcom	7	11	7	12	-9	3	12	12	9	-6	2	8	9	4	-1	7	5	10	15	-3
Repejov	0	7	35	5	23	1	4	15	19	-7	2	1	5	13	-7	0	3	3	3	-3
Rokytovce	2	4	6	2	2	1	3	1	1	-2	0	2	5	1	2	2	1	2	2	1
Roškovce	2	11	9	3	-3	1	7	7	2	-1	0	6	7	11	-10	1	4	10	4	3
Sukov	4	1	8	1	10	5	3	0	4	-2	2	2	5	1	4	1	2	1	0	0
Svetlice	0	5	0	2	-7	1	2	0	7	-8	1	1	4	2	2	0	2	5	0	3
Valentovce	0	3	1	0	-2	0	0	0	1	-1	0	3	1	0	-2	0	2	0	1	-3
Volica	2	2	3	6	-3	1	6	10	6	-1	1	6	3	6	-8	1	4	3	3	-3
Výrava	2	6	32	6	22	0	2	35	10	23	3	2	4	4	1	1	2	8	11	-4
Zbojné	1	4	3	5	-5	1	1	5	6	-1	3	2	4	1	4	1	5	8	0	4
Zbudská Belá	1	4	8	7	-2	1	3	4	6	-4	4	2	2	2	2	0	4	5	1	0
Celkový prírastok					55					-26					-28					-35

Zdroj: ŠÚ SR

Graf č. 4. Prírastok/úbytok obyvateľov

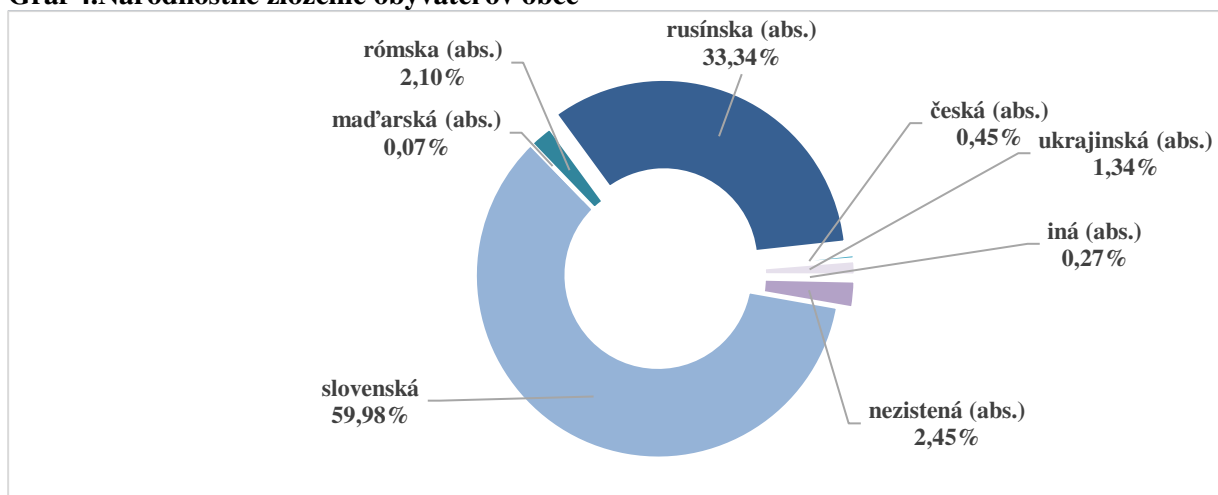

Zdroj: ŠÚ SR

Z predchádzajúcej tabuľky **Pohyb obyvateľstva (2010-2022)** je zrejmé že väčšina z obcí má úbytok obyvateľstva. V roku 2022 bol zaznamenaný celkový prírastok obyvateľov v piatich obciach. Najvyšší celkový prírastok (vyjadrený v absolútnych číslach) bol v obci Brestov nad Laborcom, ktorá však patrí k obciam s najvyšším počtom obyvateľov. V dvoch obciach bol celkový prírastok nulový. Ostatné obce mali celkový prírastok záporný.

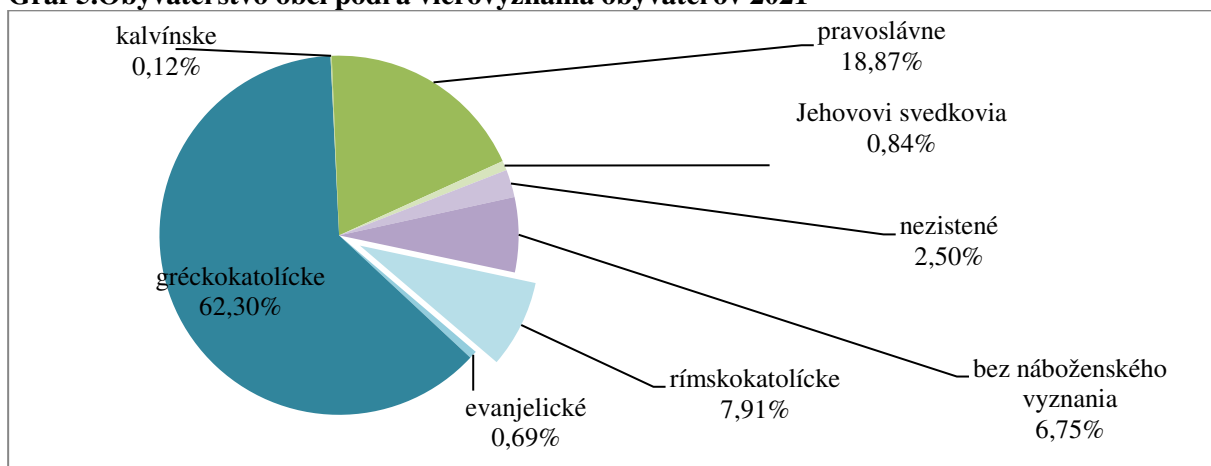
Tabuľka 9. Národnostné zloženie obyvateľov v obciach (SODB 2021)

Územná jednotka	Spolu	slovenská	maďarská	rómska	rusínska	česká	ukrajinská	iná	nezistená
Brestov nad Laborcom	106	59	0	29	9	1	0	0	8
Čabalovce	322	220	0	0	82	7	4	0	9
Čabiny	320	153	0	0	139	0	10	5	13
Krásny Brod	467	238	0	4	202	3	9	2	9
Ľagov	390	222	0	0	159	0	3	0	6
Ol'ka	260	148	0	1	103	1	4	0	3
Olšinkov	20	4	0	0	13	0	3	0	0
Palota	193	135	0	2	50	0	2	0	4
Radvaň nad Laborcom	526	397	0	27	91	0	3	1	7
Repejov	119	68	3	0	38	0	2	0	8
Roškovce	141	75	0	0	61	0	1	0	4
Sukov	153	94	0	1	47	2	1	1	7
Svetlice	89	55	0	0	31	0	0	0	3
Valentovce	42	36	0	0	5	0	0	0	1
Volica	264	166	0	0	89	2	3	0	4
Výrava	189	136	0	8	38	1	2	1	3
Zbojné	162	102	0	0	48	0	7	0	5
Zbudská Belá	116	57	0	0	55	0	0	0	4
Rokytovec	161	58	0	13	87	1	0	1	1
Spolu	4040	2423	3	85	1347	18	54	11	99

Graf 4. Národnostné zloženie obyvateľov obce

Zdroj: ŠÚ SR SODB 2021

Z hľadiska národnostného zloženia sa v roku 2021 pri sčítaní obyvateľov, domov a bytov hlásilo z celkového počtu obyvateľov riešeného územia 4040 takmer 60% obyvateľov k slovenskej národnosti. Druhou najväčšou národnostnou skupinou bola skupina obyvateľov, ktorá sa hlási k rusínskej národnosti. Ďalšími národnosťami, ku ktorým sa obyvatelia riešeného územia hlásia, sú : rómska, ukrajinská, česká, nemecká, ruská, a ďalšie. U 2,45% obyvateľov sa národnosť nepodarilo zistiť.

Graf 5. Obyvateľstvo obcí podľa vierovyznania obyvateľov 2021

Zdroj: ŠÚ SR SODB 2021

Tabuľka 10. Obyvateľstvo obcí podľa vierovyznania obyvateľov

Územná jednotka	Spolu	rímskokatolícke	evanjelické	gréckokatolícke	kalvínske	pravoslávne	Jehovovi svedkovia	nezistené	bez náboženského vyznania
Brestov nad	106	4	0	85	0	0	0	8	9

Čabalovce	322	7	2	215	0	48	1	9	40
Čabiny	320	23	1	152	0	108	0	13	22
Krásny Brod	467	41	2	289	1	98	5	9	20
Nagov	390	17	16	298	0	25	11	6	17
Ol'ka	260	15	0	214	0	11	0	3	16
Olšinkov	20	0	0	2	0	18	0	0	0
Palota	193	2	0	43	0	121	0	4	23
Radvaň nad Laborcom	526	63	1	401	1	18	0	8	33
Repejov	119	7	1	90	0	0	0	9	11
Roškovce	141	3	0	133	0	0	0	4	1
Sukov	153	12	1	53	1	73	0	7	6
Svetlice	89	16	0	54	0	7	2	3	7
Valentovce	42	1	0	7	0	23	5	1	5
Volica	264	38	0	186	0	28	0	3	9
Výrava	189	25	0	58	2	62	10	4	28
Zbojné	162	12	1	130	0	8	0	5	5
Zbudská Belá	116	12	0	29	0	59	0	4	12
Rokytovce	161	21	3	73	0	54	0	1	8
	4040	319	28	2512	5	761	34	101	272

Zdroj: ŠÚ SR SODB 2021

Zo sčítania obyvateľov domov a bytov, ktoré sa uskutočnilo v roku 2021 vyplýva, že v náboženskom vyznaní v rámci sledovaného územia obyvateľov dominuje gréckokatolícke vierovyznanie. Toto vyznanie tvorí v porovnaní s ostatnými 62,30% (v porovnaní s prechádzajúcim sčítaním, ktoré prebehlo v roku 2011 - 65,13% je to pokles o takmer 3%). Druhým najviac zastúpeným vierovyznaním je pravoslávne vierovyznanie. Ku pravoslávnej cirkvi, ktorá má v rámci Slovenska najvyššie zastúpenie obyvateľov práve v Prešovskom kraji, sa hlásilo 18,87 % obyvateľov obcí. Obyvatelia sa taktiež hlásia ku rímskokatolíckej cirkvi, evanjelickej cirkvi augsburského vyznania, náboženskej spoločnosti Jehovovi svedkovia, a iným. Z obcí sa 272 obyvateľov nehlásilo k žiadnemu vierovyznaniu a 101 obyvateľov sa nevyjadriilo.

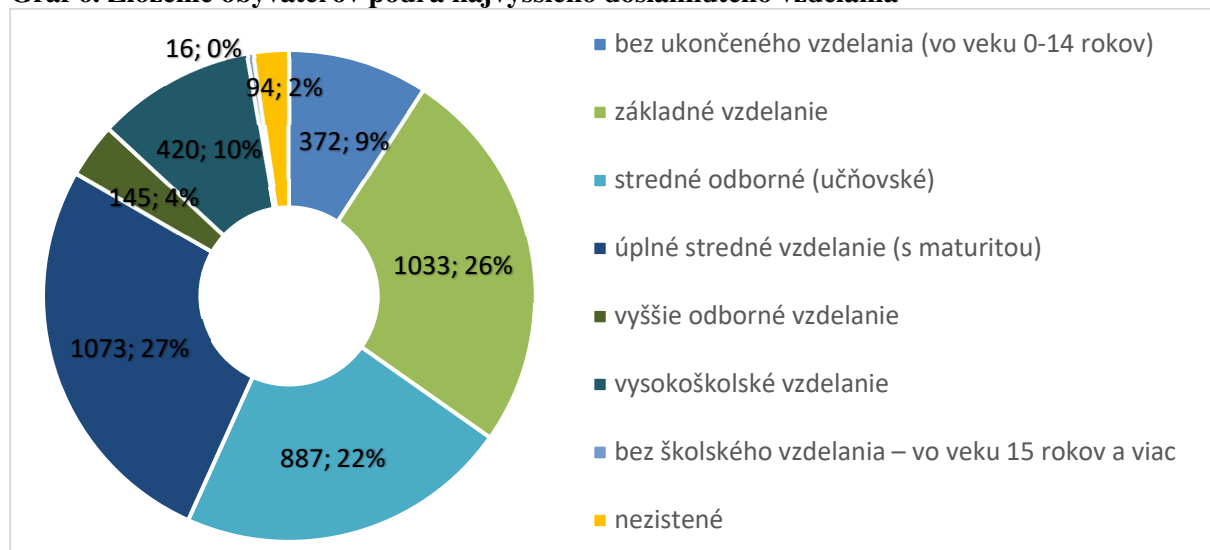
Tabuľka 11. Zloženie obyvateľov podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania

Územná jednotka	Spolu	bez ukončeného vzdelania (vo veku 0-14 rokov)	základné vzdelanie	stredné odborné (učňovské)	úplné stredné vzdelanie (s maturitou)	vyššie odborné vzdelanie	vysokoškolské vzdelanie	bez školského vzdelania – vo veku 15 rokov a viac	nezistené
Brestov nad Laborcom	106	18	54	13	9	1	1	4	6

Čabalovce	322	35	94	56	91	5	28	6	7
Čabiny	320	13	46	91	110	13	32	0	15
Krásny Brod	467	62	97	92	115	22	67	0	12
Ňagov	390	28	76	90	130	12	46	1	7
Ol'ka	260	16	63	82	72	12	11	2	2
Olšinkov	20	0	4	5	8	0	3	0	0
Palota	193	43	69	22	36	3	19	0	1
Radvaň nad Laborcom	526	47	155	89	135	23	70	1	6
Repejov	119	6	36	26	30	8	8	0	5
Rošovce	141	6	26	32	47	6	21	0	3
Sukov	153	29	47	23	28	8	11	1	6
Svetlice	89	4	29	29	14	0	10	0	3
Valentovce	42	4	3	14	17	1	2	0	1
Volica	264	17	68	70	62	8	29	0	10
Výrava	189	20	64	45	38	8	13	0	1
Zbojné	162	8	40	38	52	8	13	0	3
Zbudská Belá	116	12	26	27	32	1	14	1	3
Rokytovce	161	4	36	43	47	6	22	0	3
	4040	372	1033	887	1073	145	420	16	94

Zdroj: ŠÚ SR SODB 2021

Graf 6. Zloženie obyvateľov podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania

Zdroj: ŠÚ SR SODB 2021

Bývanie

Tabuľka 12. Byty podľa typu budov

Obec		Byty v budovách s jedným bytom	Spolu	
Brestov nad Laborcom	Obývané	26	48	
	Neobývané	22		
Čabalovce	Obývané	82	141	
	Neobývané	59		
Čabiny	Obývané	120	227	
	Neobývané	107		
Krásny Brod	Obývané	132	180	
	Neobývané	48		
Ňagov	Obývané	109	147	
	Neobývané	38		
Ol'ka	Obývané	102	187	
	Neobývané	85		
Olšinkov	Obývané	11	53	
	Neobývané	42		
Palota	Obývané	40	86	
	Neobývané	46		
Radvaň nad Laborcom	Obývané	148	235	
	Neobývané	87		
Repejov	Obývané	45	103	
	Neobývané	58		
Rokytovce	Obývané	45	81	
	Neobývané	36		
Roškovce	Obývané	49	105	
	Neobývané	56		
Sukov	Obývané	40	72	
	Neobývané	32		
Svetlice	Obývané	46	122	
	Neobývané	80		
Valentovce	Obývané	21	44	
	Neobývané	23		
Volica	Obývané	86	134	
	Neobývané	48		
Výrava	Obývané	47	99	
	Neobývané	52		
Zbojné	Obývané	61	127	
	Neobývané	66		
Zbudská Belá	Obývané	44	98	
	Neobývané	54		

Zdroj: SODB 2011

Bytová zástavba v obciach je realizovaná prevažne prostredníctvom budov s jednou bytovou jednotkou (domoch). V riešených obciach sú z hľadiska typu domu zastúpené taktiež bytové domy, celkovo je ich 18.

Z celkového počtu domov (2293) bolo v roku 2021 pri sčítaní obyvateľov neobývaných 1039, čo tvorí cca 45% oproti 31% v roku 2014. V obci Svetlice bolo zo 122 domov 80 neobývaných.

Tabuľka 13.Trvalo bývajúce obyvateľstvo podľa ekonomickej aktivity

	Trvalo bývajúce obyvateľstvo podľa ekonomickej aktivity													
	Pracujúci (okrem dôchodcov)	Pracujúci dôchodcovia	Osoby na materskej dovolenke	Osoby na rodičovskej dovolenke	Nezamestnaní	Študenti stredných škôl	Študenti vysokých škôl	Osoby v domácnosti	Dôchodcovia	Príjemcovia kapitálových príjmov	Deti do 16 rokov	Iná	Nezistená	Z toho ekonomicky aktívni
Brestov nad	12	0	2	1	19	2	0	0	30	0	17	6	6	33
Čabalovce	83	4	2	8	73	13	5	1	61	0	88	4	16	162
Čabiny	104	5	4	4	47	18	7	0	135	0	50	0	17	160
Krásny Brod	151	6	4	9	43	16	8	2	107	0	81	0	32	204
Ľagov	136	4	1	12	51	15	16	0	128	0	63	3	7	192
Ofka	70	3	1	9	51	8	5	3	118	0	45	1	6	125
Ofšinkov	6	0	0	0	0	1	1	0	22	0	3	0	2	6
Palota	30	3	3	2	34	2	2	2	47	2	52	1	5	70
Radvaň nad	169	2	3	7	77	19	18	7	148	0	111	0	24	251
Repejov	22	1	1	1	18	1	4	0	68	0	19	0	8	42
Rokytovce	45	2	2	9	35	7	0	0	67	0	31	2	6	84
Roškovce	44	0	1	1	16	17	5	2	80	0	22	1	5	61
Sukov	35	2	0	5	20	3	3	1	38	0	26	1	2	57
Svetlice	16	2	0	0	13	3	4	0	70	0	5	1	4	31
Valentovce	9	1	0	0	7	1	0	0	19	0	3	0	4	17
Volica	91	2	0	3	44	11	10	0	107	0	38	3	11	137
Výrava	39	1	1	4	27	4	4	0	62	0	24	1	5	68
Zbojné	47	0	0	2	21	3	10	0	71	0	15	0	2	68
Zbudská Belá	34	3	0	2	9	1	2	1	53	0	22	0	4	46
Spolu	1143	41	25	79	605	145	104	19	1431	2	715	24	166	1814

Zdroj: ŠÚ SR SODB 2021

Tabuľka 14. Živnostníci podľa ekonomických činností v okrese Medzilaborce

Živnostníci podľa ekonomických činností - okres Medzilaborce 31.12. 2014	
Spolu	
pôdohospodárstvo	
ťažba a dobývanie	
priemyselná výroba	
dodávka elektriny	
dodávka vody, odpady	
stavebníctvo	
veľkoobchod a maloobchod	
doprava a skladovanie	
ubytovacie a stravovacie služby	
informácie a komunikácia	
finančné a poisťovacie činnosti	
činnosti v oblasti nehnuteľností	
odborné, vedec.a techn. činnosti	
administratívne služby	
vzdelávanie	
zdravotníctvo	
umenie, zábava, rekreácia	
ostatné činnosti	

552	69	0	177	0	0	87	113	9	24	5	3	3	24	10	1	2	3	22
-----	----	---	-----	---	---	----	-----	---	----	---	---	---	----	----	---	---	---	----

Zdroj: Správa o hospodárskom vývoji v krajoch SR 2014

Tabuľka 15. A: Podnikateľské subjekty

Podnikateľské subjekty						
Obce	Počet celkom	z toho poľnohospodárstvo	z toho lesné hospodárstvo	obchod a služby	výroba	ostatné (neziskový sektor)
Brestov nad Laborcom	1	1				
Čabalovce	10	5	1	2	1	1
Čabiny	5	1	1	2		1
Krásny Brod	9	2	1	2	3	1
Ňagov	4	1		3		
Oľka	8	2		3	1	2
Oľšíňkov	1	1				
Palota	3	1				2
Radvaň nad Laborcom	6	1		4		1
Repejov	4	1	1	1		1
Rokytovce	3	2				1
Roškovce	6	1	3	1		1
Sukov	3	1	1	1		
Svetlice	3	1	1	1		
Valentovce	1		1			
Volica	5	1	1	2	1	
Výrava	14	7	4	2		1
Zbojné	2		1	1		
Zbudská Belá	5	1	1	2	1	
SPOLU	93	30	17	27	7	12

Zdroj: Obecná štatistika

Občianska vybavenosť a technická infraštruktúra

Občianska vybavenosť

Vzdelávanie

Vzdelávanie je zastúpené predprimárnym vzdelávaním a primárnym vzdelávaním. Zriaďovateľom MŠ a ZŠ sú obce (Vzdelávací program úroveň ISCED O).

Šport a športové zariadenia

Obyvatelia obcí majú možnosť na športové aktivity využívať multifunkčné ihriská futbalové ihriská, tenisové ihriská, telocvičňu, volejbalové ihrisko, ale aj fitness.

Zdravotníctvo

Obyvatelia obcí dochádzajú za primárnou (všeobecnou preventívnou, diagnosticko – liečebnou), sekundárnou (špecializovanou diagnosticko – liečebnou) a terciárnou (následná starostlivosť o chorých s ukončeným liečebným plánom) zdravotnou starostlivosťou do okresného mesta Medzilaborce a mesta Humenné, keďže vo väčšine obcí služby spojené so zdravotnou starostlivosťou nie sú dostupné.

Cestovný ruch a rekreácia

Návštevnosť v okrese Medzilaborce je v porovnaní s inými okresmi Prešovského kraja nízka. Turistický ruch v regióne nie je veľmi rozvinutý aj napriek množstvu jedinečných lokalít s prírodným a kultúrnym - historickým potenciálom pre vidiecky cestovný ruch (vojenské cintoríny, monastyr v Krásnom Brode, Lupkowsky tunel, chránená krajinná oblasť Východné Karpaty, prírodné rezervácie s výskytom typických endemitov, a mnohé iné jedinečnosti) a agroturistiku.

Turistické chodníky

Na území okresu sa nachádzajú turisticky veľmi atraktívne turistické trasy KREMENEK – RUSKÉ SEDLO – PALOTA – DUKLA (dĺžka 70 km, po červenej značke, trasa je súčasťou európskej turistickej magistrály prechádzajúcej okresom), PALOTA – LUPKOWSKÝ PRIESMYK (dĺžka 4,7 km po zelenej značke s číslom 5792).

Cyklotrasy

KARPATSKÁ CYKLISTICKÁ CESTA – v okrese Medzilaborce trasa Karpatskej cyklistickej cesty začína v Čertižnom, pokračuje cez Haburu, Medzilaborce, Ňagov, Čabalovce, Výravu, Svetlice, prechádza mestom Snina do obce Ubl'a. V prípade záujmu je možné prekročením ukrajinsko-slovenskej hranice vydať sa ešte ďalej do 40 km vzdalenej ukrajinskej obce Ljuta. Táto trasa je dôležitou súčasťou vidieckeho cestovného ruchu, pomáha poznávať prírodné a kultúrne jedinečnosti.

CYKLOTRASA KOMANCZA – MEDZILABORCE - V septembri 2001 bola otvorený cyklistický chodník v dĺžke 170 km: Medzilaborce - Komancza cez hraničný priechod Palota – Radoszyce.

Kultúrne inštitúcie a kultúrne pamiatky

Každá z riešených obcí nesie znaky jedinečnosti, či už sa to týka tradícií, prírodného potenciálu, alebo kultúrneho dedičstva. Charakteristickým znakom takmer všetkých obcí je sakrálna stavba

- kostol, ktorý je ich dominantou. Všetky kostoly uvedené v tabuľke nižšie sú národnými kultúrnymi pamiatkami. Okrem kostolov sa v niektorých obciach nachádzajú taktiež kaplnky a kláštory.

Okrem sakrálnych kultúrnych pamiatok sa v obciach nachádzajú aj iné národné kultúrne pamiatky, ako sú kaštiele, cintoríny, pila a pod.

Obec	Typ pamiatky	Názov	Popis	Doba vzniku
Čabalovce	Kostol	<i>Chrám sv. Michala</i>	Jednoloďová stavba na ktorej prevláda neskorobarokový sloh	1741
Čabiny	Kostol	<i>Chrám Narodenia Panny Márie</i>	Jednoloďová stavba na ktorej prevláda neorenesančný sloh	1892
	Pomník	<i>Kralickij Anatolij</i>	1835-1894, baz. mních	1981
Krásny Brod	Kostol	<i>Chrám sv. Jána Krstiteľa</i>	Jednoloďová stavba na ktorej prevláda klasicistický sloh	začiatok 19. st.
	Kláštor	<i>Kláštor Baziliánov</i>	Monastyr - ruina	16. st.
	Kaštieľ	<i>Kaštieľ a park</i>	Na stavbu s prevládajúcim eklektickým slohom	1896
	Kaplnka	<i>Kaplnka P.M. Ochrankyne</i>	Kaplnka pri kláštore Baziliánov	1761
Ňagov	Kostol	<i>Chrám Nanebovzatia P. Márie</i>	Stavba s trojpriestorovou dispozíciou s prevládajúcim barokovým slohom	1793
Olka	Kostol	<i>Chrám Narodenia Presvätej Bohorodičky</i>	Stavba s trojpriestorovou dispozíciou s prevládajúcim barokovým slohom	1. pol. 18. st.
Olšinkov	Kostol	<i>Chrám Narodenia Panny Márie</i>	Stavba s trojpriestorovou dispozíciou s prevládajúcim barokovým slohom	1776
Palota	Kostol	<i>Chrám narodenia presvätej Bohorodičky</i>	Jednoloďová stavba na ktorej prevláda novoklasicistický sloh	1862
	Pätník	<i>Pamätník padlým v 2. sv. vojne</i>	-	
Radvaň nad Laborcom	Kostol	<i>Chrám Zosnutia Presvätej Bohorodičky</i>	Jednoloďová stavba na ktorej prevláda barokový sloh	1790 - 1791
	Cintorín	<i>Židovský cintorín</i>	Približne 70 náhrobníkov	-
Repejov	Kostol	<i>chrám sv. Michala Archanjela</i>	Stavba s trojpriestorovou dispozíciou s prevládajúcim barokovým slohom	1770
Sukov	Kostol	<i>Chrám sv. Mikuláša</i>	Stavba s trojpriestorovou dispozíciou s prevládajúcim barokovým slohom	1. tret. 18. st.
Svetlice	Kostol	<i>Chrám sv. Demetera</i>	Stavba s trojpriestorovou dispozíciou s prevládajúcim barokovým slohom	60. roky 18. st.
	Pila	<i>Pila</i>	-	30 rokov 20. st.

Volica	<i>Kostol</i>	<i>Chrám Zosnutia Presvätej Bohorodičky</i>	Jednoloďová stavba na ktorej prevláda klasicistický sloh	1796
Výrava	<i>Kostol</i>	<i>Chrám sv. Michala</i>	Stavba s trojpriestorovou dispozíciou s prevládajúcim barokovým slohom	80.roky 18.st.
Zbudská Belá	<i>Kostol</i>	<i>Chrám Nanebovstúpenia Pána</i>	Jednoloďová stavba na ktorej prevláda neskoro barokový sloh	1770

(Zdroj: Pamiatkový úrad SR)

História, ľudová slovesnosť, zvyky a tradície typické pre jednotlivé obce sa dedia z pokolenia na pokolenie a pre budúce generácie sa dokumentujú a zachovávajú rôznymi spôsobmi, napríklad aj prostredníctvom kultúrnych podujatí, slávností, festivalov - mnohokrát aj

V obciach sa nachádzajú aj ďalšie kultúrne zariadenia ako knižnice, kultúrne domy, galéria. Tieto prispievajú k lepšiemu kultúrnemu vyžitiu obyvateľov. Najviac takýchto zariadení sa nachádza v okresnom meste Medzilaborce. Známym a významným je Múzeum Andyho Warhola.

Vojenské cintoríny

Okres Medzilaborce patril počas 2 svetovej vojny k územiám, na ktorých sa odohrávali kruté boje, preto sa tu nachádza veľký počet vojenských cintorínov. Sú to cintoríny padlých vojakov v obciach Sterkovce – Čabalovce, Čabiny, Krásny Brod, Ňagove, Olka, Repejov, Rokytovce, Roškovce, Sukov, Svetlice a Zbudská Belá. V katastrálnych územiach (v miestach frontov počas vojny) sa nachádzajú aj ešte stále nenájdene cintoríny.

Obec Palota je známa najmä kvôli Lupkowskému tunelu. Ide o tunel možno s najdramatickejšou históriou. Pri svojom vzniku v roku 1874 spojil severovýchodné časti Uhorska (Halíč) dvojkoľajnou traťou s centrom štátu a s Budapešťou. Už počas stavby tunela sa vyskytli problémy. Pred Palotským portálom tohto tunela stála správna budova Uhorskej spoločnosti (1896). V období 1. svetovej vojny bol tunel veľmi dôležitý. Na front železnicou prevážali zásoby i vojská. Po rozpade Rakúsko - Uhorska bola na základe Trianonskej zmluvy z 4.10. 1920 demontovaná druhá koľaj z Michaloviec až za tunel do Lupkova. Počas druhej svetovej vojny ho vojaci viackrát zničili a bol opravený až v roku 1946. Po oprave bol síce slávnostne otvorený, no nebol využívaný. V rokoch 1995 a 1996 prebehla kompletná rekonštrukcia trate v úseku Medzilaborce – štátna hranica a v júni 1996 začala pravidelná nákladná doprava. V roku 1999 začala aj osobná doprava. V máji 2009 v súvislosti s hospodárskym poklesom došlo k pozastaveniu cezhraničnej nákladnej dopravy.

Prevádzkovanie osobnej dopravy skončilo v roku 2010. (Koncepcia rozvoja cestovného ruchu v regióne Horný Zemplín, <http://www.k-report.net/clanky/odklony-v-roce-2010-lupkovskym-prusmykem/>).

Obec Krásny Brod leží na území, ktorým v minulosti viedla významná cesta z Uhorska a Podkarpattia do Haliča. Cesta prechádzala aj spomínaným Lupkovským priesmykom. Obec je úzko spätá s históriou gréckokatolíckej cirkvi. Nachádza sa v nej Monastyr rádu svätého Bazila Veľkého. Bol založený v 14. storočí. Je jedným z najstarších a najkrajších monastyrov na Slovensku, ktorý priamo nadväzuje na cyrilo-metodskú tradíciu. V pomerne zachovalom stave sa tu nachádza kaplnka Pokrova. Do roku 1752 tu stáli len drevené kostolíky, ktoré často podliehali požiarom preto bol vybudovaný prvý kamenný monastyr, ktorý bol trikrát zničený. Naposledy počas prvej svetovej vojny. Nad vchodom bol pôvodne umiestnený nápis pripomínajúci zázračné uzdravenie, ku ktorému sa viaže legenda.

Koncom 19. storočia sa tu nachádzala aj rafinéria ropy.

Technická infraštruktúra

Cestná sieť a dopravné systémy

Cestná sieť

Cestná sieť v okrese Medzilaborce pozostáva z ciest II. triedy, ciest III. triedy a miestnych komunikácií.

V obciach slúžia obyvateľom miestne komunikácie, ktoré sú v mnohých prípadoch v nevyhovujúcom dopravno - technickom stave, na niektorých úsekoch dokonca chýbajúce. Z toho dôvodu je nutná rekonštrukcia a dostavba týchto komunikácií.

Obcou Krásny Brod prechádza významné medzinárodné cestné spojenie II/575 (smer Palota – Radoszyce 18 km a Vyšný Komárnik 36km) a železničné spojenie (Palota – Lupkow)

TRIEDA	ČÍSLO	DĹŽKA [km]
CESTA II. TRIEDY	II/554	11,926
	II/559	35,052
	II/567	18,501
	II/575	17,234
CESTA II. TRIEDY SPOLU:		82,713
CESTA III. TRIEDY	III/55417	1,495
	III/55418	0,425
	III/5599	5,059
	III/55912	9,140
	III/55913	0,799
	III/55914	6,196
	III/55915	7,482
	III/55916	0,184
	III/55917	3,349
	III/5757	8,081
CESTA III. TRIEDY SPOLU:		42,21

do Poľskej republiky. Z pohľadu perspektív hospodárskeho rozvoja je výhodou strategická geografická poloha pri hlavných dopravných ťahoch.

V obci Palota sa nachádza aj hraničný prechod do Poľskej republiky.

Cestná doprava

Obyvatelia obce majú cestnú osobnú dopravu v rámci okresu a kraja zabezpečenú priebežnými linkami SAD Humenné. Dopravné spojenie v rámci kraja je zabezpečené aj inými prepravnými spoločnosťami. V každej z obcí sa nachádza minimálne jedna autobusová zastávka, pričom technický stav niektorých z nich je nevyhovujúci. Obce majú záujem vybudovať nové zastávky a existujúce, ktoré sú v zlom technickom stave a nevyhovujú súčasným normám, majú záujem zrekonštruovať.

Železničná doprava

Obcami Čabiny, Krásny Brod, Radvan nad Laborcom, Sukov a Volica prechádza železničná trať v smere Humenné – Medzilaborce. Zo železničnej stanice Medzilaborce pokračuje trať smerom do Poľskej republiky. Trať slúži na osobnú, ale aj nákladnú prepravu, ktorú zabezpečuje prevažne Železničná spoločnosť Slovensko a.s.

3.2 Analýza vonkajšieho prostredia

Ochrana a zhodnocovanie prírodného a kultúrneho potenciálu, stav ekosystémov, stupeň rozvoja hospodárstva a priemyslu, kvalita služieb, úroveň sociálnej inklúzie, zavádzanie vedy a výskumu do praxe, či stupeň ekonomickej aktivity v blízkom okolí sú dôležitým determinantom rozvoja územia. Cieľom „múdreho“ rozvoja územia je zabezpečiť trvalo udržateľný rozvoj územia, teda „udržateľné mestá a obce“ (Agenda 2030, cieľ UR č.11). Dosahovanie tohto cieľa má zabezpečiť, aby boli mestá a komunity inkluzívne, bezpečné, odolné a ich spoločenské, environmentálne a ekonomické prostredie udržateľné. Cieľ udržateľného rozvoja je možné dosiahnuť napĺňaním čiastkových cieľov, a to dostupnosťou primeraného bývania a základných služieb, vrátane zabezpečenia pitnej vody a elektrickej energie, zavádzaním obehového hospodárstva a striebornej ekonomiky, dostupnosťou dopravy pre všetkých, ochranou a zachovávaním kultúrneho a prírodného dedičstva pre budúce generácie, lepším riadením rizík katastrof, lepšou pripravenosťou na katastrofy a minimalizáciou ich dopadov, zlepšením environmentálneho stavu územia, bezpečnejšími verejnými priestormi, zvýšením rozlohy zelených plôch a pod. Dosiahnuť udržateľný rozvoj znamená zvýšiť úroveň kvality života obyvateľov.

Vonkajšie faktory rozvoja územia, vplyv vonkajšieho prostredia na rozvoj územia.

STEEP analýza

STEEP analýza, ktorá sa používa pri hodnotení vplyvu **vonkajšieho** prostredia na rozvoj obce, bola použitá v rámci analyzovania nasledujúcich faktorov vonkajšieho prostredia ovplyvňujúcich rozvoj a rast miestnej ekonomiky, konkurencieschopnosti a zvyšovanie kvality života obyvateľov. Súčasťou STEEP analýzy je hodnotenie vplyvu faktorov **sociálnej** (napríklad migrácia obyvateľstva, ponuka služieb, vzdelanosť, orientácia ekonomík blízkeho a vzdialenejšieho okolia, úroveň rozvoja cestovného ruchu, vrátane vidieckeho CR, dopravná obslužnosť), **technologickej** (napríklad inovácie v technológiách a technologických procesoch) **ekonomickej** (napríklad toky peňazí, tovaru, služieb, informácií a energií, ktoré môžu ovplyvňovať fungovanie, stav a rozvoj územia), **ekologickej a politickej** oblasti pôsobiacich z externého prostredia a ovplyvňujúcich interné prostredie.

Vyššie popísané faktory z pohľadu vonkajšieho prostredia v **sociálnej, technologickej ekonomickej, ekologickej a politickej** oblasti ovplyvňujú schopnosť vytvárať pracovné príležitosti a tvorbu pracovných miest, a tým nepriamo ovplyvňujú výšku migračného salda, ako aj výšku celkového prírastku/ úbytku.

Z hľadiska vplyvu vonkajšieho prostredia na rozvoj miestnej ekonomiky v obci je podstatný aj vplyv viacerých faktorov na úrovni Prešovského kraja.

Na základe regionalizácie OECD patrí PSK medzi prevažne vidiecke regióny V sídelnej štruktúre PSK, tak, ako je to charakteristické pre celé územie SR, prevládajú malé obce do 1 000 obyvateľov. Prešovský kraj je svojou rozlohou 8 972,7 km², ktorá zaberá 18,3 % rozlohy štátu, po Banskobystrickom kraji druhým najväčším krajom na Slovensku. Spoločnú hranicu v rámci Slovenskej republiky má kraj s tromi krajmi, na juhu s Košickým samosprávnym krajom a na západe s Banskobystrickým a Žilinským samosprávnym krajom. Na severe je územie vymedzené štátnou hranicou Slovenskej republiky s Poľskou republikou (Malopoľské a Podkarpatské vojvodstvo) v dĺžke asi 360 km. Na východe je územie vymedzené štátnou hranicou s Ukrajinou (Zakarpatská oblasť) v dĺžke asi 38 km.

V obci Nová Sedlica sa nachádza najvýchodnejší bod kraja, ktorý je zároveň najvýchodnejším bodom Slovenska. Na území Prešovského kraja sa nachádza aj najvyšší bod Slovenska, Gerlachovský štít s výškou 2655m nad morom. K zásobovaniu pitnou vodou je využívaných jedenásť vodárenských tokov, ktoré sa nachádzajú v oblasti Vysokých Tatier, prameň Vyšný Slavkov (prešovský skupinový vodovod), nádrž Starina (najväčšia nádrž na pitnú vodu v Strednej Európe) a nádrž Domaša.

Na území kraja sa nachádza 5 národných parkov – Tatranský národný park, Pieninský národný park, Národný park Nízke Tatry, Národný park Slovenský raj a Národný park Poloniny, 2 chránené krajinné oblasti – CHKO Vihorlat a CHKO Východné Karpaty, ktorý sa celým svojím územím nachádza na území Prešovského kraja. Na území CHKO sa nachádzajú 2 NPR, 7 PR. Na území Prešovského kraja sa nachádza 55 národných prírodných rezervácií, 81 prírodných rezervácií, 3 národné prírodné pamiatky, 30 prírodných pamiatok, 7 chránených areálov (PHSR PSK 2021-2030), ale nachádzajú sa tu aj územia patriace do sústavy chránených území (chránené vtáčie územia a územia európskeho významu). Na území PK sa nachádzajú aj 2 biosférické rezervácie (BR Tatry a BR Východné Karpaty). Do územia okresu zasahuje Chránená krajinná oblasť Východné Karpaty. V rámci nej nájdeme prevažne aj maloplošné chránené územia okresu, národnú prírodnú rezerváciu - Palotskú jedlinu a päť prírodných rezervácií - Beskydy, Haburské rašelinisko, Jarčiská, Mokré lúky pod Čertižným a prírodnú rezerváciu Pod Demjatou.

Územie kraja je z hľadiska územného usporiadania Slovenskej republiky vymedzené samosprávnym územným celkom Prešovského samosprávneho kraja a zahŕňa 665 samosprávnych území obcí a z toho 23 samosprávnych území miest, ktoré sú vytvorené zo 724 katastrálnych území. V kraji sa teda nachádza 665 obcí, najviac v rámci SR a je rozčlenený do

13 okresov (Prešov, Bardejov, Humenné, Kežmarok, Levoča, Medzilaborce, Poprad, Sabinov, Snina, Stará Ľubovňa, Stropkov, Svidník a Vranov nad Topľou. Rozlohou najväčšími sú okresy Poprad, Bardejov a Prešov, naopak plošne najmenšími sú okresy Levoča, Stropkov a Medzilaborce). Z celkového počtu obyvateľov žije 47,9 % v mestách (v krajskom meste ku 31.12.2022 žilo 82 297 obyvateľov (ŠÚ SR,2023).

Počtom obyvateľov 808 090 (ku 31.12.2022) je Prešovský kraj najväčším krajom. Spomedzi všetkých krajov je v Prešovskom kraji dlhodobo najvyšší prirodzený prírastok. Na druhej strane sa z Prešovského kraja vysťahovalo najviac obyvateľov, a to najmä z okresov Stropkov, Svidník, Humenné, Snina a Medzilaborce. Veková štruktúra populácie Prešovského kraja ku 31.12.2020 v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi naznačuje demografické starnutie obyvateľstva. Prešovský kraj v porovnaní s ostatnými krajinami má dlhodobo v populácii najvyšší podiel detí do 14 rokov a najnižší podiel obyvateľov starších ako 65 rokov. V roku 2021 bol podiel detskej zložky 18,4 % a prevyšoval podiel seniorov o 3,3 p. b. Priemerný vek obyvateľa dosiahol 39 rokov a je v rámci Slovenska najnižší. Pomyselnú hranicu medzi okresmi s celkovým prírastkom a okresmi s celkovým úbytkom tvorí hranica medzi okresmi v juhozápadnej časti kraja a okresmi v severovýchodnej časti kraja. Prešovský kraj má v porovnaní s ostatnými krajinami najviac vysťahovaných. K medziročnému nárastu počtu obyvateľov vo veku 65 a viac rokov došlo vo všetkých okresoch Prešovského kraja. Veková štruktúra populácie Prešovského kraja ku 31.12.2022 v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi naznačuje demografické starnutie obyvateľstva.

Situácia mladých ľudí na trhu práce v Prešovskom kraji nie je lichotivá. Index ekonomickej závislosti mladých ľudí je 27,94%, a teda najvyšší spomedzi všetkých krajov.

Táto situácia núti nezamestnaných mladých ľudí vycestovať za prácou do krajín Európskej únie. Rizikovou skupinou z hľadiska uplatnenia na trhu práce sa stávajú aj nezamestnaní nad 45 rokov veku, u ktorých nízka jazyková vybavenosť a zdravotné problémy sťažujú hľadanie práce doma aj v zahraničí.

Miera nezamestnanosti je spomedzi krajov dlhodobo najvyššia, v roku 2021 dosiahla 11,4 %. Ekonomicky aktívne obyvateľstvo tvorilo 48,7 %, miera zamestnanosti 20 – 64 ročných dosiahla 69,3 %. Priemerná mesačná mzda bola na úrovni 1 157 eur a bola najnižšia v rámci Slovenska. Rizikovou skupinou z hľadiska uplatnenia na trhu práce sa stávajú aj nezamestnaní nad 45 rokov veku, u ktorých nízka jazyková vybavenosť a zdravotné problémy sťažujú hľadanie práce doma aj v zahraničí. Prešovský kraj v hodnotení ekonomického postavenia z hľadiska tvorby HDP patrí k menej výkonným regiónom Slovenska. V roku 2021 najväčší, viac ako štvrtinový, podiel na regionálnej hrubej pridanej hodnote tvoril priemysel, obchod,

doprava, ubytovanie a stravovanie sa podieľali 18,9 % a verejná správa, povinné sociálne zabezpečenie, zdravotníctvo a sociálna pomoc 18,8 %.

Priemysel v kraji je rôznorodý. Zastúpený je kovospracujúcim, drevospracujúcim, potravinárskym, elektrotechnickým, strojárskym, chemickým, textilným a odevným priemyslom. Je koncentrovaný hlavne do okresných miest. Najväčšími zamestnávateľmi v PK sú Tatravagónka a.s. v Poprade, Garrett Motion Slovakia s r.o. v Prešove, Tesla Stropkov a.s., Lear Corporation Seating Slovakia s r.o. v Prešove, Whirlpool Slovakia, s r.o. v Poprade, Chemosvit Folie, GVP, spol. s r.o., Plzeňský Prazdroj Slovensko, a.s. v Prešove, a ďalšie. Prešovský kraj patrí dlhodobo ku ekonomicky najslabším krajom, čiastočne z dôvodu, že kraj má prevažne vidiecky charakter. Na základe regionalizácie OECD patrí PSK medzi prevažne vidiecke regióny. V sídelnej štruktúre PSK, tak ako je to charakteristické pre celé územie SR, prevládajú malé obce do 1000 obyvateľov. z hľadiska medzinárodnej dopravy významnú polohu v smere sever–juh, ale i východ–západ. Prechádza ním dôležitý hlavný slovenský severný cestný koridor Bratislava – Žilina – Poprad – Prešov – Košice, v smere sever – juh východný medzinárodný koridor Poľsko – Stará Ľubovňa – Prešov a Poľsko – Svidník - Prešov, ktorý pokračuje po spoločnej trase do Košíc a Maďarska. Železničné trate medzinárodného, resp. celoštátneho významu sú Žilina – Košice – Medzilaborce a Plaveč – Prešov – Košice. Verejnú autobusovú dopravu zabezpečujú široko rozvetvené linky autobusovej dopravy. Pre individuálnych motoristov slúži hustá sieť ciest rôznej kategórie s dĺžkou 3 192 km spolu s potrebnými službami, ako sú čerpacie stanice a servisy. Viac ako pätina slovenských diaľnic sa nachádza práve v Prešovskom kraji.

V roku 2021 sa v PK nachádzalo 546 materských škôl, 390 základných škôl, 38 gymnázií a 63 stredných odborných škôl. Z vysokých škôl v Prešove sídli Prešovská univerzita a Vysoká škola medzinárodného podnikania ISM Slovakia.

Zdravotná starostlivosť sa poskytovala v roku 2021 v 2 047 zdravotníckych zariadeniach, ktorých súčasťou bolo 17 nemocníc, 1 613 zariadení ambulantnej zdravotnej starostlivosti a 8 liečební.

Územie kraja je kvôli vyhovujúcej geologickej stavbe veľmi bohaté na výskyt minerálnych a termálnych vôd, čo sa odráža v množstve prameňov, ktorých je na území kraja cca 400. Zastúpené sú všetky známe typy minerálnych vôd (prírodné minerálne vody, prírodné liečivé vody a prírodné minerálne vody stolové, okrem rádioaktívnych, niektoré dokonca vo veľkých koncentráciách). Väčšinu týchto minerálnych prameňov využívajú miestni obyvatelia, niektoré z nich sa plnia do fľaš ako kvalitné minerálne, stolové, či liečivé vody. Patrí k nim najmä Ľubovnianska, Sulínka, Cigelfka, Salvator, či Baldovská. Sú považované za vzácny prírodný

zdroj a bezpochyby sú ďalším predpokladom rozvoja územia. Sieť zariadení zdravotníckej starostlivosti dopĺňajú vyhľadávané kúpele. V súčasnosti sa nachádzajú na území kraja známe balneologické a klimatické kúpeľné komplexy. Balneologické kúpele zamerané na choroby pohybového a obehového ústrojenstva vznikali v blízkosti prameňov už v minulosti. Na území kraja nájdeme jedny z najstarších kúpeľov na Slovensku - Bardejovské kúpele. Známe sú však aj Kúpele Vyšné Ružbachy známe najmä svojím prírodným výtvorom - travertínovým jazierkom- kráterom a Kúpele Červený kláštor - Smerdzonka

Klimatické kúpele nájdeme na území kraja najmä vo Vysokých Tatrách, kde je využité horské prostredie a jeho blahodarný vplyv na dýchacie cesty. Známe sú najmä kúpele Tatranská Polianka, Nový Smokovec, Tatranské Matliare, či Tatranská kotlina

Aj keď Prešovský kraj na základe ekonomických ukazovateľov patrí k zaostalejším regiónom Slovenska, nenasvedčuje tomu územie bohaté na prírodné, kultúrne a historické zdroje. Prírodné prostredie je relatívne málo narušené najmä v oblastiach s nízkou ekonomickou aktivitou. Územie kraja, vrátane okresu Medzilaborce patrí medzi územia s jedinečným bohatým prírodným a kultúrnym potenciálom. Okrem uvedených chránených území a kultúrohistorických pamätihodností je územie bohaté aj na rôzne organizované spoločenské podujatia. Každoročne sa v jednotlivých obciach konajú folklórne festivaly.

Za pridanú hodnotu v oblasti cestovného ruchu môžeme v okrese Medzilaborce považovať cyklistickú infraštruktúru. Turistické chodníky sú významným atraktorom v oblasti vidieckeho cestovného ruchu. Známe sú: turistická trasa: Kremenec – Ruské sedlo– Palota – Dukla (dĺžka 70 km, po červenej značke, trasa je súčasťou európskej turistickej magistrály prechádzajúcej okresom).

Habura – Chvastejov – Kejda – štátna hranica s PR

Habura - Medzi Haburky – Prídatky – štátna hranica s PR

Habura - Pod Chotárom – Dychtivka – Kamjana – Brúsy – píla – hlavná železničná stanica Medzilaborce

Habura – Pod Chotárom – Dychtivka – Miková, obec

Habura Klimov – Driečna

Palota - Lupkovský priesmyk

Čertižné - Laborecké sedlo, štátna hranica s PR

Kalinov - Paseky, štátna hranica s PR

3. 3 Zhodnotenie súčasného stavu územia - SWOT analýza

Metóda SWOT analýzy je jedným z dôležitých nástrojov strategického plánovania, popisujúca podmienky ovplyvňujúce rozvoj územia. Metóda hodnotí, resp. monitoruje obce z pohľadu ich kľúčových interných silných a slabých stránok, ale aj z pohľadu možných kľúčových externých príležitostí a ohrození. Uvedená SWOT analýza hodnotí možnosti rozvoja obcí s cieľom vybudovania súdržného, prosperujúceho a odolného prostredia a je východiskom pre nastavenie modernej rozvojovej stratégie. Jej cieľom je vytvoriť podmienky pre vybudovanie konkurencieschopného a odolného hospodárstva generujúceho tvorbu pracovných príležitostí, vznik a ponuku moderných a inovatívnych služieb so zásadou ochrany a zvyšovania kvality ekosystémových služieb.

ODOLNÉ A KONKURENCIESCHOPNÉ HOSPODÁRSTVO

Silné stránky	Slabé stránky
➤ dobrá geografická poloha ➤ obcami prechádzajú významné dopravné spojenia (cestné, železničné) ➤ jedinečný prírodný potenciál - okolitá príroda (Národná prírodná rezervácia Palotské jedliny, Prírodná rezervácia Mokré lúky pod Čertižným, Chránené vtáčie územie Laborecká vrchovina - potenciál pre oblasť vidieckeho CR ➤ veľká rozloha lesov ➤ dobrá dopravná dostupnosť ➤ blízkosť okresného mesta ➤ internetizácia, dostatočné pokrytie mobilnými operátormi ➤ existujúci prírodný a kultúrny potenciál vhodný ➤ významný kultúrno – historický potenciál ➤ tradícia v organizovaní kultúrnych podujatí ➤ existencia cyklotrás ➤ potenciál na výstavbu cyklotrás a doplnkovej infraštruktúry ➤ potenciál pre výstavbu turistickej a rekreačnej infraštruktúry ➤ potenciál pre rozvoj činností v pôdohospodárstve ➤ záujem o obehové hospodárstvo	➤ nedobudovaná ČOV ➤ zlý technický stav verejných budov – vysoká energetická náročnosť ➤ absencia zhodnocovania BRKO ➤ nedobudovaný verejný vodovod ➤ nedostatočne zhodnocovaný (využívaný) kultúrno-historický a prírodný potenciál ➤ nedostatočne využitý potenciál pre výstavbu cyklotrás a doplnkovej infraštruktúry ➤ nedostatok subjektov zavádzajúcich inovácie ➤ nízky rozpočet obce ➤ objekty vo vlastníctve obcí v zlom technickom stave ➤ nedostatočná motivácia pre podnikanie vo vidieckom cestovnom ruchu ➤ nedostatočne využitý marketing
Príležitosti	Ohrozenia
➤ podpora činností v oblasti VCR z národnej úrovne ➤ marketingové aktivity na národnej úrovni propagujúce územie ➤ možnosť podpory definovaných oblastí z EŠIF, IUS, UMR, EÚ, MAS ➤ možnosť podpory definovaných oblastí z iných finančných mechanizmov ➤ blízkosť zamestnávateľov etablovaných na trhu	➤ nezáujem o služby v oblasti vidieckeho cestovného ruchu ➤ nedostatočný záujem zo strany návštevníkov ➤ ukončenie činností alebo znižovanie stavu zamestnancov zamestnávateľmi z regiónu ➤ nezáujem o lokálne produkty s pridanou hodnotou ➤ neúspešnosť pri čerpaní finančných prostriedkov (NFP) ➤ vyššia miera nezamestnanosti

DOSTUPNÉ KVALITNÉ MODERNÉ SLUŽBY

Silné stránky	Slabé stránky
➤ výborné klimatické podmienky ➤ jedinečný prírodný potenciál vhodný pre umiestnenie rôznych typov infraštruktúr malých rozmerov ➤ potenciál pre výstavbu infraštruktúry súvisiacej s voľným časom a kultúrou ➤ zachovaný vidiecky ráz územia záujem prispôbiť sa moderným trendom v oblasti poskytovania inovatívnych komunitných sociálnych služieb ➤ existencia subjektov poskytujúcich sociálne služby ➤ záujem o poskytovanie inovatívnych foriem sociálnych služieb zo strany klientov ➤ potenciál pre oblasť zdravého životného štýlu a športové aktivity ➤ ochrana existujúcich ekosystémov ➤ zelená infraštruktúra, zeleň a výsadba novej zelene na verejných priestranstvách	➤ nedostatočné zhodnotenie prírodného a kultúrneho potenciálu ➤ nedostatok alternatívnych sociálnych a komunitných služieb ku existujúcim sociálnym službám ➤ nízka diverzifikácia v oblasti služieb ➤ nízka kvalita voľnočasovej infraštruktúry s využitím aj pre seniorov ➤ nedostatok rekreačných a relaxačných plôch ➤ nedostatočné využívanie marketingových aktivít ➤
Príležitosti	Ohrozenia
➤ blízkosť okresného mesta – potenciálni klienti využívajúci kvalitné sociálne služby ➤ vytvorenie priaznivých podmienok pre rozvoj sociálnych služieb, napr. aj prostredníctvom štátnej legislatívy, štátnych dotácií a NFP ➤ možnosť podpory v rámci dosiahnutia globálneho cieľa z EŠIF - možnosť podpory definovaných aktivít z iných finančných mechanizmov	➤ nezáujem zo strany súkromného a neziskového sektora o partnerstvo s verejným sektorom ➤ nedostatočný záujem zo strany klientov ➤ nedostatočný záujem o poskytovanie služieb zo strany poskytovateľov ➤ nedostatok štátnych dotácií na podporu, skvalitnenie a na vznik nových foriem sociálnych služieb ➤ neúspešnosť po podaní ŽoNFP

3.4 Zhodnotenie súčasného stavu - Identifikácia potrieb

Implementáciou strategického dokumentu je vytvoriť vhodné podmienky pre realizáciu opatrení/projektových zámerov verejného sektora v integrácii s realizáciou aktivít súkromného sektora/podnikateľských aktivít, dosiahnuť vyvážený a udržateľný rozvoj územia a vyššiu kvalitu života. PRO na obdobie 2024-2030 sa prostredníctvom investícií v rámci plánovanej implementácie jednotlivých projektových zámerov stane strategickým nástrojom v procese rozvoja, rastu ekonomickej a inovačnej výkonnosti, udržateľnosti a odolnosti miestnej ekonomiky.

Navrhnuté opatrenia v plnej miere korešpondujú s prírodným, kultúrne-historickým, ekonomickým a inovačným potenciálom a dostupnými možnosťami jeho využitia a zhodnotenia do produktov s pridanou hodnotou pri dodržaní zásady udržateľnosti. Navrhnuté opatrenia definované na základe potrieb sú chápané ako rozvojové výzvy. Realizáciou projektových zámerov, investíciami do oblastí, ktoré svojím zameraním prispievajú k vytvoreniu lepších podmienok pre zvýšenie atraktivity, dostupnosti a konkurencieschopnosti obce (cestovný ruch, bývanie, služby vo vybraných oblastiach, lokálna ekonomika, obehové hospodárstvo, adaptácia na zmenu klímy, doprava, a pod.) dôjde k naplneniu cieľov politiky - vybudovať SÚDRŽNÝ, PROSPERUJÚCI A ODOLNÝ REGIÓN.

Na základe dlhoročných skúseností so správou obcí a procesmi v oblasti regionálneho rozvoja a na základe výstupov z predchádzajúcich častí dokumentu spracovateľ v spolupráci s manažmentom obcí identifikovali potreby obce.

Identifikácia konkrétnych potrieb

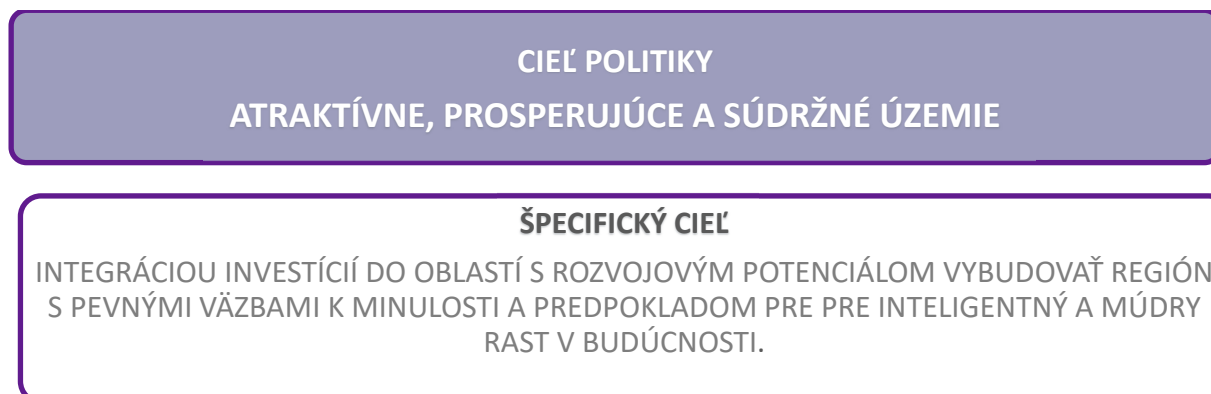
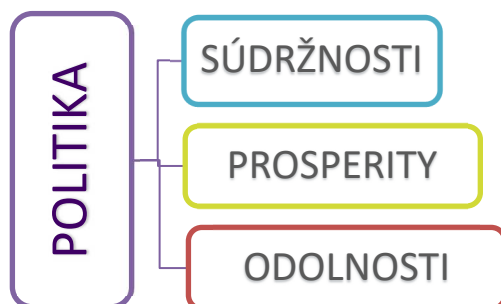
1. Zachovať, efektívne a udržateľne využívať a zhodnocovať endogénne zdroje, kultúrne a prírodné dedičstvo.
2. Vytvárať vhodné podmienky pre oblasť CR s cieľom poskytovania atraktívnych a moderných služieb.
3. Modernizovať a obnovovať všetky typy infraštruktúr (infraštruktúry malých rozmerov, technickej, sociálnej a infraštruktúry súvisiacej s voľným časom v nadväznosti na podporu aktívneho a zdravého starnutia.
4. Klásť dôraz na ochranu biologickej diverzity, efektívne využívať územie, podporovať ekosystémový prístup, kvalitné ekosystémové služby, budovať zelenú a modrú infraštruktúru.
5. Podporovať trvalo udržateľnú integráciu mladých ľudí do pracovného života.

6. Znižovať množstvo komunálneho odpadu, biologicky rozložiteľného odpadu.
7. Zlepšiť protipovodňovú ochranu.
8. Zvyšovať energetickú efektívnosť v budovách vo vlastníctve obce
9. Zachovať ekosystémový prístup a podporovať budovanie zelenej a modrej infraštruktúry.
10. Zvyšovať kvalitu v oblasti poskytovaných sociálnych služieb, zvyšovať počet moderných a inovovaných sociálnych služieb podľa potrieb prijímateľov a podporiť rozvoj alternatívnych. Rozšíriť typy poskytovaných ambulantných a terénnych služieb, zvýšiť ich kvalitu.
11. Zamerať sa na ochranu biologickej diverzity, efektívne využívanie pôdy, podporu energetickej efektívnosti a využívanie energie z obnoviteľných zdrojov.

4 STRATEGICKÁ ČASŤ

Systemizované a precizované údaje a výstupy analytickej časti, teda údaje spracované do tabuľkových prehľadov, SWOT analýza a identifikácia kľúčových potrieb, tvoria východisko pre návrh strategického smerovania riešeného územia v období 2024-2030. V strategickej časti je definovaná politika územia ako politika súdržnosti, prosperity a odolnosti. Vybudovať územie s hodnotami, akými sú pevné väzby k minulosti a inteligentný a múdry rast v budúcnosti by mali napomôcť investície do oblastí s rozvojovým potenciálom.

Projektovými zámermi, ktoré sa samospráve podarilo do roku 2023 zrealizovať, boli vytvorené dobré predpoklady pre realizáciu opatrení a dosahovanie cieľa politiky v období 2024-2030. Realizáciou projektových zámerov sa zabezpečí udržateľný hospodársky, sociálny a územný rozvoj obcí, s ohľadom na potenciál, ochranu a zhodnotenie historického a kultúrneho dedičstva, bezpečnosť, ochranu prírody a na dodržanie zásady rešpektovania medzinárodných záväzkov v oblasti životného prostredia.

1P1

*KONKURENCIESCHOPNÉ A ODOLNÉ
HOSPODÁRSTVO*

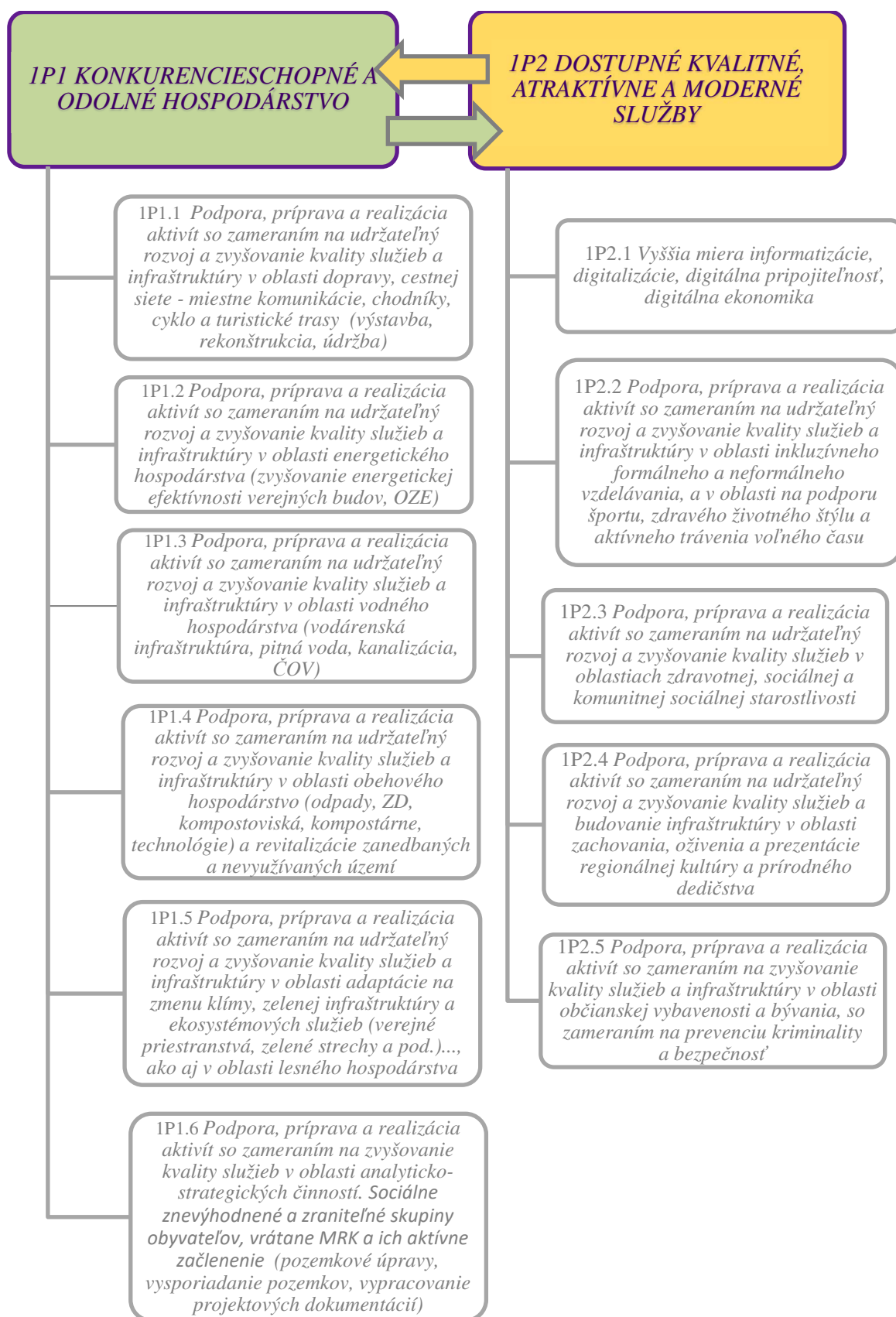
1P2

*DOSTUPNÉ KVALITNÉ, ATRAKTÍVNE
A MODERNÉ SLUŽBY*

5 PROGRAMOVÁ ČASŤ

V programovej časti PRO sú predstavené oblasti, v rámci ktorých obec plánuje realizovať konkrétne investičné zámery v období 2024-2030, navrhnuté na základe identifikovaných potrieb. Kľúčové potreby identifikované v analytickej časti sú v programovej časti transformované a integrované do jednotnej štruktúry priorít a opatrení. Opatrenia a projektové zámery (PZ tvoria prílohu tohto dokumentu) sú nástrojmi na dosiahnutie cieľa politiky. Cieľ politiky a špecifický cieľ sú prierezové, a preto programová časť logicky nadväzuje na strategickú časť. Výsledkom procesu implementácie PRO bude vytvorenie prostredia priaznivého pre zvyšovanie výkonnosti miestnych ekonomík dotknutých obcí, ale aj vytvorenie prostredia priaznivého pre zvyšovanie kvality života obyvateľov.

Opatrenia a projektové zámery, ktoré obec plánuje realizovať v období 2024-2030, navrhnuté na základe identifikovaných potrieb, sú kvôli lepšej prehľadnosti aj v programovej časti spracované v logickom členení.

5.1 Špecifikácia a popis opatrení

V časti Špecifikácia a popis opatrení je načrtnutý výber a zameranie opatrení a vymedzenie územných a tematických investícií do oblastí s potenciálom rastu a rozvoja. Politika, ktorú plánujú obce v období 2024-2030 presadzovať je politikou súdržnosti, prosperity a odolnosti Spoločným cieľom politiky obcí, ktorý je definovaný v Spoločnom programe rozvoja obcí MAS LABOREC je v období 2024-2030 vybudovať atraktívne, prosperujúce a súdržné územie, zabezpečiť rast, konkurencieschopnosť, odolnosť a stabilitu miestnej ekonomiky s následným generovaním dostupných kvalitných, atraktívnych a moderných služieb. Zameranie opatrení definovaných v Spoločnom programe rozvoja obcí na roky 2024-2030 reaguje na potreby obcí, ktoré vznikali v rámci jednotlivých oblastí už dlhšie obdobie. Definované potreby sú odrazom nedostatkov, ktoré primárne z dôvodu nepostačujúcich finančných prostriedkov nemohli byť v období 2015-2024 riešené.

V zmysle platnej legislatívy predstavujú štrukturálne fondy doplnkový zdroj financovania potrieb podporujúcich miestny a regionálny rozvoj. V priebehu implementácie tohto dokumentu budú všetky aktivity realizované v súlade s platnou legislatívou a s ohľadom na zákon č. 24/2006 o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

1P1

KONKURENCIESCHOPNÉ A ODOLNÉ HOSPODÁRSTVO

- *1P1.1 Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na udržateľný rozvoj a zvyšovanie kvality služieb a infraštruktúry v oblasti dopravy, cestnej siete - miestne komunikácie, chodníky, cyklo a turistické trasy (výstavba, rekonštrukcia, údržba)*
 - Rekonštrukcia a výstavba miestnych komunikácií
 - Výstavba chodníkov
 - Výstavba parkovísk
 - Rekonštrukcia a výstavba mostov a lávok
 - Výstavba cyklotrás
- *1P1.2 Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na udržateľný rozvoj a zvyšovanie kvality služieb a infraštruktúry v oblasti energetického hospodárstva (zvyšovanie energetickej efektívnosti verejných budov, OZE)*

- Rekonštrukcia a modernizácia zariadení sociálnych služieb, zvyšovanie energetickej efektívnosti
 - Rekonštrukcia a modernizácia KD, zvyšovanie energetickej efektívnosti
 - Rekonštrukcia a modernizácia ZŠ a MŠ vo vlastníctve obce, zvyšovanie energetickej efektívnosti
 - Rekonštrukcia a modernizácia iných budov vo vlastníctve obce, zvyšovanie energetickej efektívnosti
- 1P1.3 Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na udržateľný rozvoj a zvyšovanie kvality služieb a infraštruktúry v oblasti vodného hospodárstva (vodárenská infraštruktúra, pitná voda, kanalizácia, ČOV)
 - Výstavba, dobudovanie a rekonštrukcia vodovodnej siete
 - Výstavba, dobudovanie a rekonštrukcia kanalizačnej siete
 - Výstavba ČOV
 - Vybudovanie zdroja pitnej vody
 - 1P1.4 Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na udržateľný rozvoj a zvyšovanie kvality služieb a infraštruktúry v oblasti obehového hospodárstva (odpady, ZD, kompostoviská, kompostárne, technológie) a revitalizácie zanedbaných a nevyužívaných území
 - Vybudovanie kompostoviska, kompostárne
 - Vybudovanie zberného dvora, vrátane materiálno-technického vybavenia
 - Sanácia nelegálnych skládok
 - 1P1.5 Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na udržateľný rozvoj a zvyšovanie kvality služieb a infraštruktúry v oblasti adaptácie na zmenu klímy, zelenej infraštruktúry a ekosystémových služieb (verejné priestranstvá, zelené strechy, parky, fontánky, historická zeleň a pod.)..., ako aj v oblasti lesného hospodárstva
 - Budovanie zelenej a modrej infraštruktúry
 - Vodozádržné opatrenia
 - 1P1.6 Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb v oblasti analyticko-strategických činností. Sociálne znevýhodnené a zraniteľné skupiny obyvateľov, vrátane MRK a ich aktívne začlenenie (pozemkové úpravy, vysporiadanie pozemkov, vypracovanie projektových dokumentácií)
 - Vypracovanie PD
 - Vysporiadanie pozemkov
 - Vybudovanie hygienického centra

1P2

DOSTUPNÉ KVALITNÉ, ATRAKTÍVNE A MODERNÉ SLUŽBY

- 1P2.1 *Vyššia miera informatizácie, digitalizácie, digitálna pripojiteľnosť, digitálna ekonomika*
 - Pripojenie na verejnú sieť wifi/optickú sieť
 - Zriadenie digitálnej úradnej tabule
- 1P2.2 *Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na udržateľný rozvoj a zvyšovanie kvality služieb a infraštruktúry v oblasti inkluzívneho formálneho a neformálneho vzdelávania, a v oblasti na podporu športu, zdravého životného štýlu a aktívneho trávenia voľného času*
 - Výstavba ZŠ a MŠ
 - Materiálno-technické vybavenie učební
 - Výstavba a rekonštrukcia voľnočasovej a športovej infraštruktúry (workoutové, detské, multifunkčné ihrisko)
- 1P2.3 *Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na udržateľný rozvoj a zvyšovanie kvality služieb v oblastiach zdravotnej, sociálnej a komunitnej sociálnej starostlivosti*
 - Dostupnosť nových sociálnych služieb
- 1P2.4 *Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na udržateľný rozvoj a zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblasti zachovania, oživenia a prezentácie regionálnej kultúry a prírodného dedičstva*
 - Výstavba, rekonštrukcia amfiteátra
- 1P2.5 *Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a infraštruktúry v oblasti občianskej vybavenosti a bývania, so zameraním na prevenciu kriminality a bezpečnosť*
 - Výstavba nájomných bytov
 - Výstavba, rekonštrukcia domu smútku (nádeje)
 - Vybudovanie kamerového systému
 - Rekonštrukcia a modernizácia verejného osvetlenia
 - Obnova (rekonštrukcia) obecného rozhlasu

5.2 Merateľné ukazovatele

Pre monitorovanie napĺňania cieľa politiky a realizácie opatrení rozpracovaných do úrovne projektových zámerov boli zvolené ukazovatele výstupu, prípadne výsledku. V prípade výstupov ide o konkrétne produkty, ktoré sú očakávaným výstupom realizácie jednotlivých projektových zámerov definovaných v akčnom pláne. Výstupy nevedú ku kvalitatívnemu posudzovaniu. Indikátory výstupov sú merané vo fyzikálnych jednotkách ako je počet, kus, m, m². V prípade ukazovateľov výsledku sú tieto indikátormi pokroku implementácie a dosahovania cieľov.

6. REALIZAČNÁ ČASŤ

6.1 Realizácia PRO, inštitucionálne a organizačné zabezpečenie

Ochotu zapojiť sa do prípravy PRO, vyjadriť svoj názor a tým prispieť ku kreovaniu ďalšieho rozvoja obce prejavili obyvatelia vyplnením dotazníka. Obce budú v procese realizácie dokumentu postupovať v zmysle zákona č. 369/1990 Z.z. o obecnom zriadení, v znení neskorších predpisov. Partnermi v procese realizácie PRO môžu byť obyvatelia, zamestnávateľia, podnikateľské subjekty, všetci tí, ktorí prejavia záujem o správu verejných záležitostí a majú k obci príslušný vzťah. Schválenie, koordinácia, implementácia a monitorovanie implementácie programu rozvoja obce je v kompetencii zastupiteľstva obce a starostu obce v súlade so zákonom č. zákona 369/1990 Z.z. o obecnom zriadení, v znení neskorších predpisov.

6.2 Komunikačná stratégia a koordinácia

Počas vypracovávania strategického dokumentu riešiteľský tím spolupracoval pri príprave jednotlivých odborných častí dokumentu s internými aj externými odborníkmi, v prípade potreby so sociálno -ekonomickými partnermi.

1. Koordinácia postupu
2. Pracovné stretnutia
3. Elektronická komunikácia
4. Zaslanie pripomienok a ich zapracovanie
5. Poskytovanie informácií v procese implementácie strategického dokumentu.

6.3 Systém monitorovania a hodnotenia

Cieľom merateľných ukazovateľov je sledovať efektívnosť využívania endogénnych zdrojov, proces ich zhodnocovania a rozvoj miestnej ekonomiky.

Merateľné ukazovatele sú členené na:

- a) ukazovatele výstupov - kvantitatívne hodnotia nastávajúcu zmenu
- b) ukazovatele výsledkov - kvalitatívne hodnotia nastávajúcu zmenu
- c) ukazovatele dopadu – predpokladajú kvantitatívnu zmenu na širšie územie do budúcnosti

7. Záver

Spoločný program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obcí MAS LABOREC predstavuje strednodobý plánovací dokument. Priority boli stanovené na základe odborných analýz a identifikovaných potrieb s cieľom vytvoriť podmienky pre zvyšovanie kvality života obyvateľov, a to prostredníctvom cielene nasmerovaných intervencií do definovaných oblastí rozvoja a zabezpečiť tak rozvoj miestnych ekonomík a rast konkurencieschopnosti.

Implementácia programu bude priebežne monitorovaná a hodnotená s ohľadom na výsledky a dopad realizovaných intervencií.

8. Použité zdroje

1. Bytová politika SR do roku 2030
2. Štatistický úrad SR
3. Nový akčný plán EÚ pre obehové hospodárstvo, 2020
4. Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021-2030
5. Návrh aktualizácie Integrovaného národného energetického a klimatického plánu na roky 2021-2030, august 2023
6. Generel nadregionálneho územného systému ekologickej stability (GNÚSES)
7. Územný systém ekologickej stability (ÚSES)
8. Program Slovensko
9. Plán obnovy a odolnosti
10. Plán rozvoja verejných kanalizácií pre územie Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027, 2019
11. Zákon č. 311/2023 Z. z. Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov
12. Zákon č. 345/2023 Z. z. Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 369/1990 Z.z. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov
13. Zákon o posudzovaní vplyvov na životné prostredie č. 24/2006 Z. z v znení neskorších a predpisov
14. Plán udržateľnej mobility PSK
15. Konceptia územného rozvoja Slovenska
16. Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2021 - 2027
17. Národná stratégia regionálneho a územného rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030
18. Národná stratégia regionálneho rozvoja SR
19. Stratégia Európa 2020
20. Integrovaná územná stratégia PSK
21. Integrovaný regionálny operačný program
22. Program rozvoja vidieka PSK
23. Konceptia dopravy vo verejnom záujme pre Prešovský samosprávny kraj, Územná prognóza, zadanie, návrh 2015
24. Konceptia územného rozvoja Slovenska
25. Politika súdržnosti EÚ pre obdobie 2014 - 2020
26. Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja SR
27. Stratégia, zásady a priority štátnej environmentálnej politiky
28. Stratégia rozvoja dopravy SR do roku 2020
29. Konceptia územného rozvoja Slovenska 2001 v znení KURS 2011 – Zmeny a doplnky č. 1 KURS 2001
30. Správa o lesnom hospodárstve v Slovenskej republike za rok 2014 ZELENÁ SPRÁVA
31. Národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2014-2020
32. Štátny vzdelávací program ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie
33. <https://www.forestportal.sk/les-pre-verejnost/informacie-o-lesoch/klimaticke-zmeny-2/>

34. Atlas krajiny Slovenskej republiky. 1. vydanie. MŽP SR, SAŽP, 2002 (**Geomorfologické jednotky** - Mazúr, E., Lukniš M., **Pôdy** - Rudolf Šály, Bohumil Šurina, **Klimatické oblasti** Milan Lapin, Pavel Faško, Marián Melo, Pavel Šťastný, Ján Tomlain)
35. <https://www.po-kraj.sk/sk/samosprava/vyzvy-granty/programove-obdobie-2021-2027/>
36. Rada EÚ (<https://www.europa.eu/sk/policies>)

1.